

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **БЕЗПЕКА, ОБОРОНА**

∨ *Стратегія воєнної безпеки України*

∨ *Неправдиве повідомлення про мінування*

№ 6 (211) КВІТЕНЬ 2021

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 6 (211) 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

Ю. Половинчак

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск), Т. Дубас,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviar.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України В. Зеленський підписав
Закон України «Про всеукраїнський
референдум»..... 3
Президент України В. Зеленський підписав
Закон України щодо покращення умов
надання породи́ллям державної допомоги
«пакунок малюка» 4

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Хилько М.

Стратегія воєнної безпеки України
як крок до впровадження комплексної
всеохоплюючої оборони..... 4

Аулін О.

В Україні посилено відповідальність
за неправдиве повідомлення
про мінування 9

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА * 12

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Президент України В. Зеленський підписав Закон України «Про всеукраїнський референдум»

Президент України В. Зеленський підписав Закон України «Про всеукраїнський референдум» № 1135-ІХ, який Верховна Рада України ухвалила 26 січня 2021 р.

Цей закон був ініційований Главою держави, щоб надати народу право самостійно та безпосередньо, без участі політиків, вирішувати державні питання. Прийняття цього документа було одним з пунктів президентської програми В. Зеленського. Його імплементація збільшить можливості громадян брати участь в управлінні державою та дасть змогу істотно знизити напруження в суспільстві щодо складних питань.

Активну участь у розробці проекту цього закону брали представники громадських організацій, академічної спільноти, були враховані оцінки Венеціанської комісії та європейська практика референдумів. Метою Президента при ініціюванні документа було надати суспільству справжній інструмент прямої демократії, який працюватиме протягом десятиліть та зробить державні рішення такими, що якнайбільше відповідають інтересам українців.

Підписаний закон дає змогу реалізувати положення Конституції України, які передбачають можливість проведення референдуму.

«Всеукраїнський референдум є формою безпосередньої демократії в Україні, способом здійснення влади безпосередньо українським народом, що полягає у затвердженні громадянами України рішень шляхом голосування у випадках і порядку, встановлених Конституцією України та Законом України “Про всеукраїнський референдум”», – йдеться в документі.

Згідно із законом, предметом всеукраїнського референдуму можуть бути питання про внесення змін до розділів І, ІІІ, ХІІІ Конституції України; питання загальнодержавного значення; питання про зміну території України за умови збереження територіальної цілісності нашої держави, а також про втрату чинності

тим чи іншим Законом України або окремими його положеннями.

Не можуть бути предметом всеукраїнського референдуму питання, що суперечать положенням Конституції України, загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права; питання щодо скасування чи обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина; питання, спрямовані на ліквідацію незалежності України, порушення державного суверенітету та територіальної цілісності України, створення загрози національній безпеці. Не можуть виноситися на референдум і питання податків, бюджету, амністії, а також ті, що перебувають у віданні органів правопорядку, прокуратури чи суду.

На всеукраїнський референдум може виноситися одне питання. Референдум не може проводитися одночасно з виборами.

Закон передбачає, що рішення, ухвалене на всеукраїнському референдумі, може бути змінене виключно шляхом всеукраїнського референдуму не раніше, ніж через три роки з дня його ухвалення. Новий референдум з питань, що раніше не були підтримані на всеукраїнському референдумі, може бути проведено не раніше, як через один рік із дня оголошення результатів відповідного всеукраїнського референдуму.

Референдум не підмінятиме роботу Верховної Ради України щодо ухвалення законів, але громадяни отримають інструмент прямого впливу на ухвалення рішень у державі. Референдум дасть змогу народу говорити вирішальне слово без посередництва політиків, через що багато хто з них втратить свій вплив у суспільстві.

«Тепер українці на практиці будуть залучені до ухвалення важливих для країни рішень, а влада буде змушена дослухатися до волі народу», – наголосив В. Зеленський.

Залежно від питання, всеукраїнський референдум може призначатися Президентом України, Верховною Радою України або

проголошуватися Главою держави за народною ініціативою (*Офіційний вебпортал парламенту України* (<https://www.president.gov.ua/news/volodimir-zelenskij-pidpisav-zakon-pro-vseukrayinskij-refere-67877>)). – 2021. – 8.04).

Президент України В. Зеленський підписав Закон України щодо покращення умов надання породіллям державної допомоги «пакунок малюка»

Президент України В. Зеленський підписав Закон України «Про внесення змін до Закону України “Про державну допомогу сім’ям з дітьми”» щодо надання допомоги у зв’язку з вагітністю та пологами та ефективного використання бюджетних коштів при фінансуванні одноразової натуральної допомоги «пакунок малюка» № 1359-ІХ, який Верховна Рада України ухвалила 30 березня 2021 р.

Підтримка сімей під час вагітності та після народження дитини є одним із першочергових завдань держави. З цією метою породіллям надається одноразова натуральна допомога у зв’язку з вагітністю та пологами – «пакунок малюка». Але на сьогодні на законодавчому рівні не закріплений орган, відповідальний за призначення та виплату такої допомоги.

Закон, який підписав Президент України, вирішує це питання, закріплюючи повноваження з призначення та виплати такого виду державної допомоги за органами соціального захисту населення за місцем проживання батьків (усиновлювачів, опікуна, піклувальника) новонародженого. При цьому допомога «пакунок малюка» не зараховується

до розміру допомоги при народженні дитини (41 280 грн).

Також цим законом закріплюється вартість «пакунка малюка» на рівні трьох розмірів прожиткового мінімуму для дітей віком до шести років, встановленого Законом на дату оголошення про проведення конкурентних процедур закупівель. Кінцева ціна визначається в результаті закупівельного аукціону.

Такі зміни до законодавства дадуть змогу проводити закупівлі товарів для комплектування «пакунка малюка» на відкритих прозорих аукціонах через електронну систему ProZorro з метою більш ефективного використання бюджетних коштів.

Таким чином, підписаний Президентом України закон створить більш сприятливі умови для підтримки жінок під час вагітності та після пологів і для державного захисту новонароджених.

Закон набирає чинності на наступний день після опублікування (*Офіційний вебпортал парламенту України* (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-pidpisav-zakon-shodo-pokrashennya-umov-nadannya-po-67933>)). – 2021. – 12.04).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

М. Хилько, канд. філос. наук, ст. наук. співроб. ФПУ НБУВ

Стратегія воєнної безпеки України як крок до впровадження комплексної всеохоплюючої оборони

25 березня 2021 р. указом № 121/2021 Президент України В. Зеленський увів в дію рішення Ради національної безпеки і оборони «Про Стратегію воєнної безпеки України». Стратегія воєнної безпеки ґрунтується на

положеннях Стратегії національної безпеки України, затвердженої указом Президента від 14 вересня 2020 р. № 392, та є основою для розроблення Стратегічного оборонного бюлетеня України, плану оборони України,

а також державних цільових програм та інших програм, спрямованих на забезпечення реалізації державної політики у сфері оборони.

Затверджена Стратегія воєнної безпеки України (далі – Стратегія) невідповідно має заголовок «Воєнна безпека – всеохоплююча оборона», адже передбачає запровадження комплексного всеосяжного підходу до оборони України в умовах воєнної загрози національній безпеці, пов'язаної з використанням проти нашої держави гібридних методів ведення війни.

Стратегія об'єктивно оцінює складність теперішньої безпекової ситуації, відзначаючи, що захищати суверенітет і територіальну цілісність України доводиться за умов екзистенційної воєнної загрози національній безпеці, зростання дефіциту фінансових ресурсів та дисбалансу воєнних потенціалів України та Російської Федерації.

При цьому реально оцінюючи потенціал сторін конфлікту, автори Стратегії відзначають, що всеохоплююча оборона України не має на меті досягнення воєнного паритету з Росією, що призвело б до надмірної мілітаризації нашої держави та відповідне виснаження національної економіки. Натомість документ передбачає підтримання певного балансу та синергії воєнних і невоєнних засобів для забезпечення безпеки України. Серед обмежень, які слід враховувати під час формування та реалізації державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва, Стратегія, зокрема, називає: зобов'язання України щодо дотримання без'ядерного статусу; обмежені можливості національної економіки та дефіцит фінансових ресурсів; концентрацію населення і великої кількості потенційно небезпечних промислових об'єктів у районах здійснення заходів із відсічі і стримування збройної агресії Росії проти України у Донецькій та Луганській областях, що може призвести до значних людських втрат і надзвичайних ситуацій у разі повномасштабної війни; наявність неконтрольованих ділянок державного кордону України з РФ, які використовуються останньою для постачання на тимчасово окуповані території Донецької та Луганської областей озброєння, військової та спеціальної техніки.

Проте в Стратегії слушно зазначається необхідність використання для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства – не лише воєнного, але й політичного, економічного, міжнародно-правового (дипломатичного), духовного, культурного тощо, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права. Це має забезпечити «достатні оборонні спроможності» держави, які «в поєднанні з консолідованим міжнародним тиском на Російську Федерацію» мають забезпечити стримування подальшої ескалації збройної агресії проти України та відновлення її територіальної цілісності.

Варто відзначити особливу увагу Стратегії до чинника людських ресурсів – наголошено на необхідності поєднання можливостей оперативного і мобілізаційного резерву, до яких зараховано резервістів і військовозобов'язаних, а також громадян, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки і оборони та входять до громадського резерву. Окремо згадується про важливість розвитку спроможностей сил територіальної оборони Збройних сил України, яка у взаємодії з рухом опору й за підтримки громадянського суспільства сприятиме підвищенню рівня обороноздатності держави, згуртуванню суспільства, патріотичному вихованню громадян, наданню обороні України всенародного характеру та готовності населення до оборони держави. Таким чином наголошується, що захист України є справою всього суспільства, кожного громадянина, а не лише військовослужбовців.

У документі проаналізовано глобальні, регіональні та національні аспекти безпекового середовища, причому на регіональному та національному рівнях більшість визначених загроз пов'язані з агресивною політикою Російської Федерації, зокрема: мілітаризація тимчасово окупованої території АР Крим та міста Севастополь; перешкоджання вільному судноплавству в Чорному і Азовському морях; намагання Росії зберегти у сфері свого політичного впливу Білорусі, використання у власних інтересах конфлікту в Придністров'ї

та інших «заморожених» конфліктів на пострадянському просторі; нарощування Російською Федерацією наступальних угруповань військ, розгортання нової ракетної зброї та проведення масштабних військових навчань на своїх західних кордонах і на тимчасово окупованих територіях України; тимчасова окупація Криму та Севастополя, територій у Донецькій та Луганській областях; ведення гібридної війни проти України.

Слушним є відзначання у Стратегії, що агресивна зовнішня і воєнна політика Росії загрожує не лише національній безпеці України, але й іншим державам Чорноморського і Балтійського регіонів, може спровокувати міжнародний збройний конфлікт у Європі. Міжнародний контекст є особливо важливим з огляду на те, що завдання успішної відсічі російської агресії потребує міжнародної підтримки України її партнерами, про що, до речі, також згадано у Стратегії.

Визначені документом пріоритети досягнення цілей державної політики у воєнній сфері та сфері оборони й військового будівництва включають: запровадження об'єднаного керівництва підготовкою та веденням всеосяжної оборони України, розвиток інституційних спроможностей Міністерства оборони України та інших органів управління складових сил оборони, формування боєздатних Збройних сил України та спроможних до виконання покладених завдань інших складових сил оборони.

Окремо наголошується, що реалізація Стратегії сприятиме інтеграції України до євроатлантичного безпекового простору і набуттю членства в Північноатлантичному Альянсі. Рух до членства в НАТО неодноразово позначено у тексті документа, зокрема, йдеться про впровадження прийнятих в Альянсі принципів і стандартів, а також досягнення сумісності Збройних сил України, інших складових сил оборони з відповідними структурами держав-членів НАТО.

У документі відзначається, що з урахуванням пріоритетності та ресурсних можливостей держави завдання з реалізації політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового

будівництва виконуватимуться в різній послідовності, розподіляючи такі завдання на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективи. Щоправда, не уточнюється, які саме часові проміжки в роках відведено на кожну з перспектив. Зважаючи на відсутність уточнення щодо тривалості згаданих перспектив, може видаватися спірним віднесення до середньострокової перспективи розгортання захищеної мережі обміну інформацією між органами управління сил оборони, яка відповідає вимогам до захисту інформації, адже це завдання, за оцінками військових експертів, є одним з найбільш нагальних. Також спірним може бути віднесення на довгострокову перспективу завдання трансформації професійної культури на основі принципів і стандартів НАТО в системах керівництва силами оборони, управління військами (силами), їх підготовки, військової освіти і науки. Очевидно, автори Стратегії виходили з того, що трансформація професійної культури – доволі тривалий процес, з чим важко не погодитися. З іншого боку, зважаючи на те, що увага цьому питанню приділяється вже багато років, у т. ч. у рамках роботи Цільових фондів НАТО на підтримку України, можна було би розраховувати на отримання позитивного результату вже в середньостроковій перспективі, щонайменше у сфері підготовки, військової освіти і науки. Тим паче, що без трансформації професійної культури на основі принципів і стандартів НАТО важко розраховувати на реальне впровадження відповідних принципів і стандартів у сфері безпеки та оборони загалом, а також претендувати на членство в Альянсі, до чого прагне Україна.

Відповідно до Стратегії, досягнення цілей державної політики у воєнній сфері, сфері оборони і військового будівництва з урахуванням наявних умов та обмежень здійснюватиметься шляхом формування та реалізації: ефективної воєнної політики, стратегічного, зокрема оборонного, планування та планування оборони України, що ґрунтуються на євроатлантичних принципах, засадах демократичного цивільного контролю над силами оборони,

стратегічних комунікаціях та інформаційній політиці у війсьній сфері, сфері оборони і військового будівництва, європейській та євроатлантичній інтеграції України; оновленої військової кадрової політики; дієвої військово-технічної політики, яка забезпечить оснащення Збройних сил України, інших складових сил оборони сучасним, побудованим за новітніми технологіями озброєнням; прозорих і ефективних оборонних закупівель; спільної підготовки Збройних сил України та інших складових сил оборони, забезпечення їх постійної готовності та застосування відповідно до об'єднаної оперативної концепції з урахуванням підготовки до ведення всеохоплюючої оборони України, оновлених систем мобілізаційної підготовки та мобілізації, територіальної оборони України, оперативного обладнання території держави, організації руху опору, співробітництва зі збройними силами держав-членів НАТО.

Згідно з документом, підготовка та ведення всеохоплюючої оборони України потребує нової моделі організації оборони України, яка повинна забезпечити: проведення превентивних заходів щодо недопущення ескалації воєнного конфлікту; швидке розгортання сил і засобів територіальної оборони для своєчасного реагування на загрози війсьній безпеці; застосування в першій хвилі відсічі і стримування збройної агресії проти України сил оборони з проведенням усіх видів спеціальних операцій, зокрема на території противника, для недопущення його просування вглиб території України та стримування подальшої ескалації воєнного конфлікту; використання у другій хвилі відсічі і стримування збройної агресії проти України військового резерву, проведення мобілізації в державі, розгортання руху опору в разі тимчасової окупації окремих територій держави; застосування у третій хвилі відсічі і стримування збройної агресії проти України додаткових військових частин, сформованих за рахунок мобілізаційних ресурсів та мобілізаційних резервів, припинення за сприяння міжнародної спільноти збройної агресії на вигідних для України умовах; постконфліктне врегулювання.

Важливою складовою Стратегії є опис ймовірних сценаріїв застосування сил безпеки і оборони для виконання завдань з оборони України з розподілом відповідальності складових сектору безпеки й оборони за організацію оборони України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності. Відповідно до документа, такими ймовірними сценаріями є: ескалація Російською Федерацією збройної агресії проти України, збройна агресія з боку інших держав або коаліцій держав – повномасштабне застосування воєнної сили проти України; спровокований та підтриманий ззовні збройний конфлікт у межах території України; втягнення України в міжнародний збройний конфлікт, зокрема між державами, які володіють ядерною зброєю; збройний конфлікт на державному кордоні України.

У Стратегії справедливо відзначається, що успіх її реалізації залежить від низки чинників, таких як: узгодженості заходів щодо підготовки до всеохоплюючої оборони України; єдності, патріотизму та готовності держави і суспільства до захисту; рівня довіри українського суспільства до органів законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні, дієвої протидії корупції, політичної та правової культури в суспільстві; достатності економічного розвитку держави для нарощування можливостей оборонної промисловості; рівня боєздатності Збройних сил України; політичної, економічної та воєнної підтримки України світовою спільнотою в геополітичному протистоянні Російській Федерації.

Вітчизняні експерти переважно в цілому позитивно оцінили затвердження Стратегії воєнної безпеки України, хоча і відзначили певні недоліки документа. Так, аналітик відділу Військової політики українського Інституту стратегічних досліджень М. Белесков в ефірі радіо «Крим.Реалі» висловив думку, що ухвалена Стратегія воєнної безпеки сприятиме інтеграції України в НАТО, вийшла збалансованою, відповідає всім канонам та очікуванням і може лягти в основу розробки вже подальших документів на кшталт державної програми розвитку Збройних сил України.

Директор Центру досліджень армії, конверсії та роззброєння В. Бадрак у матеріалі на LB.ua відзначає, що поява Стратегії є важливою подією, яка дозволить розгортати далі оборонне планування. Уперше в історії України передбачено запровадження комплексного всеосяжного підходу до оборони, зокрема поєднання воєнних і невоєнних засобів. При цьому, на думку експерта, для практичного впровадження концепції справді всеосяжної оборони потрібно завершити реформування Служби безпеки України та створення на її основі дієвого контррозвідувального органу. Необхідним є також визначення завдань і функцій системи територіальної оборони на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях.

Директор дослідницької мережі «Нова геополітика» М. Самусь на своїй сторінці у «Фейсбук» відзначив наступні «плюси» Стратегії: чітка ідеологічна витриманість – Росія визначена як агресор і головна воєнна загроза; НАТО – головний орієнтир і модель розвитку системи оборони держави; професіоналізація ЗСУ – пріоритет; відмова від радянської системи строкової військової служби і перехід до формату обов'язкової служби у військовому резерві; акцент на створення ефективної територіальної оборони; новітні підходи розвитку ЗСУ. До «мінусів» документа експерт відніс брак «чіткості, стрімкості та викристалізованого послугу, що майбутнє Збройних сил України – це створення єдиного інформаційно-бойового простору, який буде інтегрувати всі засоби розвідки, ураження та систему управління», а також діяти в реальному масштабі часу. При цьому М. Самусь слушно відзначає, що головне – як Стратегія буде впроваджуватися в життя.

Інформаційна агенція «Дивись.info» цитує військового експерта О. Жданова, що, попри реалістичність в оцінках потенціалів, Стратегія все ж є «дещо песимістичною», не має чітких визначень щодо обороноздатності і технологічного рівня ЗСУ, містить багато «загальних положень і гасел», які «вимальовують лише головний контур», натомість бракує «конкретики щодо того, яку

армію ми будемо, в якому технологічному укладі, якої чисельності».

Чималу кількість «загальних фраз» у документі відзначив у своєму коментарі на «Фейсбук» і перший заступник голови комітету Верховної Ради з питань національної безпеки, оборони та розвідки, екскомандувач сил АТО генерал-лейтенант М. Забродський. Народний депутат зазначив, що сам факт прийняття Стратегії є системним кроком до впровадження певних західних стандартів для оборонного планування; позитивно оцінив чітке визначення агресії з боку РФ як основної безпекової проблеми, а також виокремлення основних чинників стримування й протидії її агресивними намірам – нарощування спроможностей протиповітряної оборони, здатності до протидії противнику на морі, розгортання потужного руху опору. При цьому народний депутат критично відзначив, що викладені у Стратегії сценарії застосування складових сектору безпеки і оборони передбачають виключно реакцію на дії противника, натомість документу бракує визначення способів впливу на противника наступального характеру. Серед іншого, М. Забродський відзначає, що структурно Стратегія воєнної безпеки України має суттєві розбіжності із загальноприйнятою в західній стратегічній школі системою поділу на розділи.

Якщо порівнювати структуру Стратегії воєнної безпеки України із відповідними документами, скажімо, США та Великобританії, то відмінності й справді доволі суттєві. Тому робити пряме порівняння доволі непросто щонайменше з двох причин: 1) кожний стратегічний документ формується відповідно до конкретних умов, в яких перебуває та чи інша держава, у т. ч. із врахуванням наявності чи відсутності стану війни, сукупного потенціалу держави, а також пріоритетних завдань, що стоять перед нею; 2) підходи до ієрархії, структури й змістовного наповнення документів стратегічного значення різняться навіть між країнами-членами НАТО, на стандарти яких орієнтується Україна.

Підсумовуючи відзначимо, що, попри названі вітчизняними експертами недоліки, Стратегія

воєнної безпеки України в цілому є важливим кроком до впровадження всеохоплюючої оборони з комплексним використанням усього потенціалу держави і суспільства. Документ містить реалістичні оцінки безпекових загроз, а також пропонує комплексний підхід до їх нейтралізації з урахуванням можливостей нашої держави, а також визначених цілей євроатлантичної інтеграції (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: офіційне інтернет-представництво Президента України (<https://www.president.gov.ua/news/prezident-zatverdiv-strategiyu-voennoyi-bezpeki-ukrayini-67361>); <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661>); офіційний вебпортал Верховної Ради України (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#Text>;*

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0022525-21#Text>); офіційний вебсайт Міністерства оборони США (<https://dod.defense.gov/Portals/1/Documents/pubs/2018-National-Defense-Strategy-Summary.pdf>); офіційний вебсайт Об'єднаного комітету начальників штабів США (https://www.jcs.mil/Portals/36/Documents/Publications/UNCLASS_2018_National_Military_Strategy_Description.pdf); «Фейсбук» (<https://www.facebook.com/100043393006823/posts/306322087490889/>; https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=283169153376293&id=100050496309386); «Радіо Свобода» (<https://www.radiosvoboda.org/a/krym-voienna-stratehia-ukrainy-ahresia-rosii/31178327.html>); «Дивись.info» (<https://dyvys.info/2021/04/01/zrada-chy-peremoga-yak-otsinyuyut-eksperty-strategiyu-voennoyi-bezpeky-ukrayiny/>)).

О. Аулін, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ

В Україні посилено відповідальність за неправдиве повідомлення про мінування

2 березня Верховна Рада України прийняла Закон України № 1292-IX «Про внесення змін до статті 259 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян». Ініціатором таких змін став авторський колектив нардепів під головуванням діючого Прем'єр-міністра Д. Шмигала. Відповідно до пояснювальної записки метою нового закону є: «суттєве зменшення кількості завідомих неправдивих повідомлень про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності, а також забезпечення економії матеріальних та інших ресурсів органів державної влади, які використовуються для їх перевірки та усунення негативних наслідків розповсюдження неправдивої інформації».

Згідно з цим ч. 2 ст. 259 Кримінального кодексу України (далі – КК України) викладено у новій редакції, якою встановлено посилену кримінальну відповідальність за діяння, передбачені ч. 1 ст. 259, якщо об'єктами завідомо неправдивого повідомлення стали критично

важливі об'єкти інфраструктури або об'єкти чи споруди, що забезпечують діяльність органів державної влади, заклади охорони здоров'я та освіти (у вигляді позбавлення волі на строк від чотирьох до восьми років із конфіскацією майна або без такої).

До тексту ст. 259 зроблена примітка і тепер поняття «критично важливі об'єкти інфраструктури», поширюється також на підприємства, установи та організації незалежно від форми власності, діяльність яких безпосередньо пов'язана з технологічними процесами та/або наданням послуг, що мають велике значення для економіки й промисловості, функціонування суспільства і безпеки населення, виведення з ладу або порушення функціонування яких може справити негативний вплив на стан національної безпеки і оборони України, навколишнього природного середовища, заподіяти майнову шкоду та/або становити загрозу для життя та здоров'я людей.

Логіка нового закону цілком зрозуміла – чим сильніше покарання, тим менше

правопорушень. У свою чергу, чим важливішим для життєдіяльності суспільства є об'єкт неправдивого повідомлення, тим вище рівень відповідальності за скоєне. Як аргумент автори закону наводять дані Національної поліції України, згідно з якими, у 2019 р. слідчі розпочали досудове розслідування щодо близько 2000 кримінальних правопорушень, передбачених ст. 259 КК України. Це удвічі більше показників, зареєстрованих упродовж 2018 р. Крім того, з січня по березень 2020 р. було розпочато 213 кримінальних проваджень за вказаною статтею.

Поставивши запитання: «“Хто такі” телефонні терористи?», А. Кравченко з інтернет-порталу Status Quo з'ясував, що вони поділяються на дві великі групи. До першої, нечисленної входять особи, які усвідомлено використовують неправдиві повідомлення для досягнення конкретних цілей. Наприклад, для відволікання уваги силовиків від будь-якого об'єкта задля скоєння у цей час в іншому місті тяжкого злочину. Або нанести збитки власним бізнес-конкурентам шляхом тероризування відвідувачів торговельних приміщень тощо. До найбільшої групи «терористів» належать ті, хто не до кінця усвідомлюють наслідки своїх вчинків. Насамперед це психічнохворі люди, підлітки, які мають проблеми в школі, й насамкінець найбільша за кількістю частина правопорушників це, як не дивно, чоловіки 30–40 років. До речі, жінки-«терористки» складають всього один відсоток у цій соціальній групі. Головним рушієм вчинків представників сильної статі стає нереалізованість у повсякденному житті. Дивлячись через вікно або екран телевізора на переполох, який вони вчинили, чоловіки, перебуваючи досить часто на підпитку, пишаються власною значимістю.

Правник із Харківського національного університету внутрішніх справ А. Васильєв, звертає увагу на те, що з моменту ухвалення КК України в 2001 р. і до березня поточного року законодавці вже двічі змінювали санкцію ст. 259 у бік передбачення більш суворих покарань за правопорушення, поступово перевівши її зі злочинів невеликої тяжкості до категорії тяжких. Проте кількість таких злочинів тільки зростає.

Однією з причин такого розвитку подій, на погляд представника Ради адвокатів Харківської області К. Берлянд є невірна інтерпретація дій правопорушників. Експерт вважає що, «телефонний тероризм» на відміну від реальних терористичних злочинів не створює реальної загрози громадській безпеці. Відбувається лише посягання на спокій громадян, на нормальну діяльність юридичних осіб, органів державної влади чи місцевого самоврядування і правоохоронних органів. У такому випадку основним об'єктом злочину, передбаченого ст. 259 КК України, фактично стає не громадська безпека, а громадський порядок, який під час учинення цього злочину грубо порушується з мотивів явної неповаги до суспільства (хуліганських мотивів) або з будь-яких інших низьких чи особистих мотивів під час очевидного для винного порушення громадського порядку.

Зазначені позиції знаходять свої аналоги в законодавстві зарубіжних країн. Наприклад, у правовій системі Франції згідно зі ст. 322-14 місцевого КК передбачена відповідальність за повідомлення або поширення неправдивої інформації з метою змусити повірити, що знищення, пошкодження або псування, які становлять небезпеку для людей, будуть вчинені найближчим часом або вже були вчинені. Кваліфікованими видами цього злочину є поширення неправдивої інформації з метою змусити повірити в стихійне лихо, що вже відбулося, або таке, що може відбутися, яке здатне потягти зайве втручання рятувальників. У ст. 258 КК Швейцарії йдеться про відповідальність за залякування населення, «використовуючи погрозу або перекручуючи факти про наявну нібито небезпеку для життя, здоров'я або власності».

Норми відповідальності, що за змістом були аналогічними вітчизняним до прийняття нового закону, містяться у відповідних розділах КК Республіки Білорусь (ст. 340), Республіки Вірменія (ст. 259) і Литовської Республіки (ст. 285) тощо. Поряд з цим, існує також інша точка зору, а саме визнання «повідомлення про загрозу небезпекою» злочином терористичної спрямованості. Прикладом є ст. 216 КК Азербайджану, ст. 331 КК Грузії, ст. 228 КК Киргизької Республіки.

Як зазначає член-кореспондент Національної академії правових наук України В. Навроцький, під час аналізу таких злочинів насамперед повинна враховуватися їх спрямованість: бажання викликати безлад і паніку (за відсутності залякування населення в цілому), або відвернути правоохоронні органи від виконання службових обов'язків, або створити перешкоди у діяльності спеціальних служб, що не обов'язково вчиняється з хуліганських мотивів. Об'єктом посягання у такому разі є громадська безпека у контексті надання населенню недостовірної інформації про загрозу злочинних посягань. Поширення неправдивих відомостей створює обстановку загального страху і невпевненості, викликає недовіру до органів влади, може створити паніку, тобто порушує безпеку суспільства.

Думку попереднього експерта підтримує А. Васильєв. Він вважає, що обізнаність винного про відсутність реальної небезпеки, його мета (бажання викликати безлад і паніку, створити перешкоди тощо) або хуліганський мотив є тим визначальним фактором, тією ознакою, що вказує на його спрямованість і, відповідно, на рівень суспільної небезпечності цього злочину, у тому числі у порівнянні його з іншими злочинами проти громадської безпеки, наприклад, терористичним актом (ст. 258 КК України), що, безумовно, є більш тяжким. Цей факт повинен бути і тривалий час був вирішальним під час визначення виду та розміру покарання, що може бути призначено за цей злочин. Саме спрямованість умислу винного, усвідомлення ним суспільної небезпечності та можливих наслідків злочинного діяння формують уявлення як про небезпеку винного (зокрема, про можливі заходи впливу на нього) та про сам злочин (склад злочину), так і про покарання. Проте вітчизняний законодавець обрав інший шлях – підвищення суворості покарання.

«Мінери» з відповіддю не забарилися і через два тижні після прийняття закону знову «замінували» одразу 7 станцій київського метрополітену, чим викликали черговий транспортний колапс. У таких умовах вибір нардепів у бік посилення покарання за подібні

злочини є цілком зрозумілим. Це виправдана реакція на можливі спроби дестабілізувати ситуацію в Україні, шляхом масового мінування в бізнес інтересах або політичних інтересах інших держав.

Однак події, що відбулися в метро 18 березня свідчать про те, що поряд з посиленням правової відповідальності не варто забувати про такий інструмент як попереджувальні заходи. Наприклад, малолітні «мінери» повинні цілком усвідомлювати, що за їх «пустощі» обов'язково відповідатимуть вони самі та їх найближчі родичі не тільки морально, але і матеріально. Для цього необхідна систематична широка роз'яснювальна робота у навчальних закладах. Одним з її важливих моментів може стати демонстрація негативних наслідків від таких дій для суспільства в цілому і для окремої людини. Для дорослих «мінерів» беззаперечний інтерес могли б становити прямі телетрансляції із залу суду, коли зачитується вирок їм подібним. Тому велику роль у формуванні відповідної громадської позиції могло б зіграти телебачення та інші популярні канали соціальних комунікацій (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/8210/Kriminalna%20vidpovidalnist%20za%20zavidomo%20nepravdyve%20povidomlennia%20pro%20zahrozu%20bezpetsi%20hromadian_Vasyliiev_2020.pdf?sequence=2&isAllowed=y, https://www.sq.com.ua/rus/news/polezno_znat/19.11.2019/telefonnye_terroristy_kto_oni/, <https://www.rada.gov.ua/news/Povidomlennya/204161.html>, <https://www.telegraf.in.ua/kremenchug/10093150-v-ukrajini-posilili-kriminalnu-vidpovidalnist-dlja-telefonnih-teroristiv.html>, <https://sud.ua/ru/news/laws/194746-nepravdive-povidomlennya-pro-minuvannya-parlament-posiliv-vidpovidalnist>, <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/telefonnij-terorizm-potyagne-nasim-rokiv/>, http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69572, <https://glavcom.ua/columns/bpetrenko/telefonniy-terorizm-chi-zupinit-yogo-posilennya-kriminalnoji-vidpovidalnosti-705914.html>).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Олег Нів'євський, професор Київської школи економіки

Міфи про земельну реформу та законопроект 2194: іноземці, особливо цінні землі, втрата державного контролю над обігом землі

Противники законопроекту №2194 «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин» саботують ухвалення документу у залі Верховної Ради. Нардепи від опозиційних сил зі складу «Батьківщини» та ОПЗЖ атакують законодавчим спамом документ (до законопроекту подано понад 3 тис. правок), розраховуючи на максимальне затягування часу перед відкриттям ринку земель сільськогосподарського призначення, запланованим на 1 липня поточного року. Серед ключових претензій до законопроекту – загроза з боку іноземців та відсутність контролю за ринком землі з боку держави.

Що містить законопроект 2194

Законопроект №2194 – вкрай важлива ініціатива, яка дає громадам додаткові ресурси для розвитку, прибирає багато джерел корупції в сфері земельних відносин через дерегуляцію та підвищує в цілому ефективність використання земельних ресурсів.

Коментарі до законопроекту 2194, які лунають в залі Верховної Ради під час розгляду поправок – це, як на мене, спроба окремих депутатів заробити електоральні бали на майбутнє. Адже до сутності законопроекту вони мають мало відношення. Наприклад, за одним із сценаріїв від них ми чуємо, що землю розпродадуть, все скуплять іноземці. Але законопроект 2194 стосується земельної децентралізації та дерегуляції земельних відносин і не має відношення до доступу представників іноземних держав на ринок. Простіше кажучи, державну землю будуть передавати у комунальну власність об'єднаним

територіальним громадам (ОТГ), щоб ці громади отримали можливість для розвитку.

А дерегуляція потрібна, щоб зменшити корупцію у земельних відносинах, зменшити витрати всіх учасників ринку на оформлення, утримання та відведення земельних ділянок. Також дехто порівнює цей процес з приватизацією у 90-х роках – я категорично з цим не погоджуюся. У нас у державній власності залишилося близько 750 тис. га землі, яка перебуває у користуванні НААН; близько 4 млн га було передано у комунальну власність ОТГ і ще 5 млн га не зовсім зрозуміло, ким зараз використовується. Тобто приватизацію ми вже давно пройшли, а законопроекти 2194 та 2195 нам потрібні для того, щоб не допустити негативного шлейфу, який тягнувся до цього.

Ці закони вже давно потрібно було ухвалити, але через те, що державна земля була дуже великим джерелом корупційних діянь в Україні, ми й бачимо спротив реформаторським зусиллям.

На мою думку, питання доступу іноземців на ринок землі вкрай політизоване, адже цим питанням дуже легко спекулювати і грати на почуттях громадян України. Наприклад, ми очікуємо прямих іноземних інвестицій, керівництво країни напряму закликає іноземних інвесторів, але коли мова заходить про купівлю землі, нам іноземці вже не потрібні і їх присутність на ринку вже небажана.

Я вважаю, що ухвалення законопроекту 2194 пройде аналогічно до сценарію, який ми бачили минулого року, під час прийняття закону про умови обігу земель сільськогосподарського призначення № 552-IX. Там була майже така сама кількість поправок, і за 2-3 тижні нардепи їх розглянули.

Нагадаю, що на першому етапі ми не очікуємо високої активності на ринку, адже до нього будуть допущені виключно фізичні особи з обмеженням купівлі земельних угідь

---

* Збережено стиль і граматику оригіналу

до 100 га. І лише у 2024 році, коли юридичні особи також будуть допущені на ринок землі, може відбутися відчутний сплеск активності. Тож суттєвих коливань на ринку землі ми не очікуємо, ринок буде зростати поступово. Великі очікування від ринку землі покладають на запуск механізмів кредитування під заставу земельних ділянок. Зараз у нас немає таких інструментів, і фермерам, особливо малим, їх дуже бракує.

Варто зауважити, що в земельному пакеті законопроектів міститься близько десяти законів. Частина з них вже ухвалена. Залишилося прийняти буквально декілька, і зробити це потрібно якнайшвидше. Мої колеги, проаналізувавши найпоширеніші чутки та страхи щодо законопроекту №2194, підготували свого роду чекліст таких страхів та відповіді на них.

Міф №1

Іноземці можуть стати власниками українських сільгоспземель.

Реальність: Не скасовуються (та навіть стають більш жорсткими) норми Земельного кодексу України про те, що землі с/г призначення не можуть передаватись у власність іноземцям, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам.

Міф №2 Іноземці зможуть скупити несільськогосподарські землі, а потім змінити їхнє цільове призначення на сільськогосподарські.

Реальність: Іноземцям така схема невігідна. Міняти призначення можна лише після затвердження містобудівної документації. Щойно іноземець, який набув у власність несільськогосподарську ділянку, змінить її цільове призначення, на нього пошириться дія ст. 145 Земельного кодексу та зобов'яже відчужити ділянку іншій особі. До того ж несільськогосподарська земля набагато дорожча за сільськогосподарську.

Міф №3

Відкривається шлях до приватизації територій заповідників і земель історико-культурного значення.

Реальність: Особливий охоронний статус земель під об'єктами природно-заповідного

фонду та історико-культурного призначення поширюються на землі будь-якого цільового призначення. Тому заповідники та пам'ятки отримують значно кращий захист, ніж зараз.

Міф №4

Власник земельної ділянки зможе самостійно змінити цільове призначення землі.

Реальність: Це стане можливим лише після затвердження відповідною місцевою радою комплексного плану просторового розвитку території громади. А цей план має пройти громадське обговорення та отримати погодження державних інстанцій як у складі архітектурної ради, так і комплексної будівельної експертизи. А міняти призначення ділянки можна буде лише на те, що передбачене комплексним планом.

Міф №5

Місцеві державні адміністрації втратять контроль за використанням та охороною земель.

Реальність: Місцеві держадміністрації таких повноважень ніколи не мали. Зараз їх має Держгеокадастр, якому ніколи не вистачало інспекторів, щоб своєчасно виявляти усі порушення. Тому система контролю стає дворівневою – громади зможуть виявляти найпоширеніші порушення, але контроль також здійснюватиме Держгеокадастр. Жодне порушення не залишиться непокараним і зловживань стане менше.

Міф №6

Передача більшості державних земель за межами населених пунктів громадам загрожує статусу України як унітарної держави, адже територіальна громада зможе відокремитися від України.

Реальність: Передача земельних повноважень громадам не підриває статусу України як унітарної держави, а перешкоджає корупції посадовців загальнодержавного й обласного рівнів. Громада не має повноважень щодо виходу зі складу України.

Міф №7

Сертифіковані землевпорядники зможуть самостійно вносити відомості до Держземкадастру.

Реальність: Законопроект не містить такої норми. Він лише доручає Кабінету Міністрів

здійснити пілотний проєкт, який або доведе, або спростує антикорупційну ефективність і безпечність такого підходу. Наявна система – корупціогенна і не страхує від помилок, адже відомості вносять чиновники, які не були на місцевості.

Міф №8

Обмеження розміру земельних ділянок для городництва порушить права селян.

Реальність: Необмежене землекористування для городництва – одна з поширених корупційних схем отримання без аукціону необмеженої кількості с/г земель. Держгеокадастр інколи надає без торгів під видом «городництва» ділянки у сотні га. Обмеження нових земельних ділянок, що надаються для городництва, площею 0,60 га не є ні надто дрібним, ні обтяжним.

Міф №9

Земельна децентралізація призведе до втрати цінних природних територій.

Реальність: Передача земель запасу із державної в комунальну власність жодним чином не впливає на спосіб їх використання та не призводить до зміни категорій земель. Сільськогосподарські землі залишаються сільськогосподарськими, заповідні території – заповідними, водно-болотні угіддя – водно-болотними. Щоб захищати довкілля, потрібно розвивати мережу територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Справжній захист дає визначений законом охоронний статус, а не форма власності.

Міф №10

Місцеві громади зацікавлені лише в тому, щоб «роздерибанити» цінні природні території.

Реальність: Державна власність на землю зовсім не є обов'язковою умовою заповідання природних територій. До 2002 року землю в Україні розпоряджалися виключно органи місцевого самоврядування, але саме в цей період були створені найзначніші об'єкти природно-заповідного фонду нашої країни – наприклад, найбільший національний природний парк «Подільські товтри» на площі понад 262 тис. га. Громади ухвалюють рішення публічно та підзвітні місцевому населенню. А Держгеокадастр зараз без особливого

розголосу роздає щомісяця десятки тисяч га земель під безоплатну приватизацію без жодних природоохоронних застережень.

Міф №11

Ухвалення законопроєкту №2194 перешкоджатиме створенню нових заповідних територій.

Реальність: Законопроєкт запроваджує революційний інструмент для захисників природи – резервування цінних для заповідання територій та об'єктів, що дозволить швидко та з мінімумом бюрократії фіксувати їх межі у Держземкадастрі та не допускати їх знищення або руйнування в результаті господарської діяльності на період до ухвалення рішення про оголошення території об'єктом природно-заповідного фонду. Тому законопроєкт спрощує створення нових заповідників і захищає перспективні природоохоронні території.

Міф №12

Ухвалення законопроєкту №2194 призведе до масштабного «дерібану» лісів.

Реальність: Переважна більшість лісів України перебувають у постійному користуванні державних лісогосподарських підприємств, а тому вони і надалі залишаться у державній власності. Вилучати та змінювати призначення земель лісогосподарського призначення як з державної власності, так і з комунальної власності можна лише за згодою Кабміну, і це правило залишається без змін. Землі лісогосподарських підприємств, які ще не зареєстрували своє право користування земельними ділянками, залишаються захищеними – права на них і надалі підтверджуватимуться планово-картографічними матеріалами лісовпорядкування.

Міф №13

Законопроєкт №2194 дозволяє забудувувати береги річок та озер.

Реальність: Наразі розмір прибережних захисних смуг, у межах яких заборонена забудова, має визначатися землевпорядною документацією. Із липня 2021 року закон №711 про планування використання земель передбачає встановлення прибережних захисних смуг на підставі комплексних

планів просторового розвитку громад. Але ці доволі дорогі планувальні документи можуть з'явитися у громадах нескоро. Тому законопроект дозволяє до 2025 року встановлювати водоохоронні обмеження за окремими проектами землеустрою так, як це відбувається зараз. Таким чином, насправді законопроект розширює інструменти для захисту прибережних територій (<https://agropolit.com/blog/461-mifi-pro-zemelnu-reformu-ta-zakonoprojekt-2194-inozemtsi-osoblivo-tsinni-zemli-vtrata-derjavnogo-kontrolyu-nad-obigom-zemli>). – 2021. – 24.03).

***

Блог на сайті «AgroPolit.com»

Про автора: Андрій Дем'янович засновник та керівник сервісу Feodal.Online

Протистояння аграріїв за землю – шляхи до перемоги у боротьбі за пай

Перший етап продажу земель сільськогосподарського призначення розпочнеться вже з 1 липня поточного року. До цієї дати аграріям необхідно максимально підготуватися – як інформаційно, так і документально та навіть морально, адже боротьба за оброблювані масиви посилюється! Наприклад, слід провести перевірку наявних договорів оренди землі та за потреби узгодити їх з нормами законодавства, а також усунути прогалини в земельному банку господарства.

Про те, у яких випадках між фермерами виникає протистояння за земельну ділянку, на чю користь буде діяти територіальна громада, а також чому сільгоспвиробникам необхідно моніторити наявні пропозиції оренди або продажу ділянок у вашій місцевості.

Випадки протистояння аграріїв за землю

Фермерське протистояння за земельні ділянки може розпочатись у кількох випадках – в площині оренди та за відумерлу спадщину. Перший можна спостерігати, коли сільгоспвиробник шукає упущення в земельному банку конкурента і «відчужує» бажані земельні ділянки. Зазвичай «противник» знаходить орендодавців та запевняє їх у тому, що

з ним працювати вигідніше, ніж із попереднім орендарем. Експерт наголосив, що така ситуація є доволі складна, адже іноді прогалини в земельному банку утворюються через осіб, які не бажають надавати права оренди тій чи іншій компанії, причому переконати їх у зворотному практично неможливо. Проте якщо у фермера є недопрацювання щодо управління земельним банком, прогалини трапляються все частіше. В результаті аграрій перетворюється на легку здобич для опонента.

Розпал конкуренції за землі померлих громадян є нерідкою причиною протистояння аграріїв. Незалежно від того, чи наявні вони в управлінні спадщиною, сільгоспвиробники відшукують спадкоємців, аби домовитись про переоформлення спадщини.

Зазвичай така домовленість передбачає оплату процесу. Таким чином товаровиробник буде мати в оренді земельну ділянку, котра юридично оформлена на спадкоємця. Дія будь-якого попереднього договору припиняється в момент спадкування земельної ділянки. Такий спосіб часто застосовується для відчуження земель, особливо в агрохолдингах. Іноді трапляються окремі випадки запеклого протистояння конкурентів. Адже нерідко товаровиробники переносять свої відносини на господарські операції, й очорнення репутації колеги стає ключовою метою їхньої діяльності. Вплив на орендарів в такому випадку створюється через політичні преференції, в результаті чого на момент перепідписання договорів орендарі стають на інший бік «барикад».

Територіальна громада триматиме сторону платників податків

Місцеві органи влади віддаватимуть перевагу тим аграріям, які будуть справно сплачувати податки, оскільки вони націлені на збільшення надходжень до бюджету. Тому фермерам потрібно вже зараз почати платити податки й працювати «в білу». В іншому разі товаровиробники ризикують втратити оброблювані масиви. Варто зазначити, що територіальні громади інформуватимуть фермерів про проходження аукціону на конкретну земельну ділянку, створюючи таким

чином конкуренцію. Адже чим більше фермерів братимуть участь у ньому, тим більшою буде плата за цю ділянку. Рекомендую головам територіальних громад уникати будь-яких домовленостей про розподіл земельних ділянок між певними суб'єктами. Це не створить здорової конкуренції.

Конкуренція між фермерами та агрохолдингами

Кожний сільгоспвиробник розуміє, що у випадку фінансового протистояння з холдингами дрібний фермер зазнає поразки. Адже вони володіють більшим фінансовим забезпеченням і здатні запропонувати більшу орендну плату або ціну за земельну ділянку. Проте через те що на початку відкриття ринку землі пропозиції з продажу будуть становити близько 5-7% від сумарної кількості земель сільськогосподарського призначення, аграрії зможуть скласти конкуренцію агрохолдингам завдяки володінню інформацією. Зокрема, інформацією про те, що певний суб'єкт має намір продати земельну ділянку.

Володіння інформацією – важливий аспект. Це стосується як покупців, так і продавців, а також тих, хто чекає на закінчення договору оренди. Причому розмір зембанку господарства не має значення.

Чому важливо моніторити пропозицій оренди земельних ділянок?

Сільгоспвиробникам потрібно стежити за оновленням пропозицій оренди земельних ділянок. Особливе значення це має за умови наявності прогалин у земельному банку – наявності «шахматки». Адже фермеру не потрібно, щоб у межах його поля інше підприємство обробляло землю, а для цього слід першим довідуватись про наявні пропозиції і за можливості брати в оренду ці ділянки.

Експерт зазначив, що моніторинг пропозицій також є важливим при продажі/купівлі земель, що умовно перебувають в оренді. Наприклад, аграрій може не отримати інформаційний лист про переважне право оренди. А за цей час земельні ділянки, які перебувають у нього в обробітку, продадуть, причому без його відома. Крім того, існує багато корупційних схем з листами про переважне право оренди.

Тому товаровиробнику необхідно знати, кому платити орендну плату. Оскільки її несплата зумовить розірвання наявних договорів оренди. Товаровиробникам потрібно тримати руку на пульсі та знати, що коїться у земельного банку підприємства, а також моніторити ситуацію у населеному пункті.

Після відкриття ринку землі велика кількість різних схем відчуження землі, у тому числі корупційних, стануть недоступними, а продаж/купівля земельних ділянок буде відбуватись аналогічно до земель для ОСГ. У будь-якому разі, продавцям треба створити оголошення на маркетплейсі нерухомого майна, а покупцям – стежити за появою оголошень.

За словами Андрія Дем'яновича, найкращим варіантом для аграріїв стане біржа сільгоспземель Zemelka.ua. Її можливості дозволяють безкоштовно розмістити оголошення, підписатись на нові пропозиції з отриманням повідомлень та не прогавити жодного земельного аукціону. Крім того, сільгоспвиробник може застосувати фільтри і таким чином обирати масиви та сільські ради, які його цікавлять (<https://agropolit.com/blog/460-protistoyannya-agrariyiv-za-zemlyu--shlyahi-do-peremogi-u-borotbi-za-pay>). – 2021. – 31.03).

***

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ірина Сусллова, правозахисниця, лідерка Жіночого руху «За майбутнє»

Чи є в Україні расизм?

Коли говорять про расизм чи боротьбу з ним, то відразу згадують Сполучені Штати, де зараз ця тема одна з топових в порядку денному. Роками в нас тиражувався міф, що в Україні такого явища немає і не може бути. Мовляв, ми дуже толерантне суспільство і радо приймаємо усіх. Але насправді не все так просто.

Расизм як індивідуальне явище народився дуже давно. Але як цілісна система сформувався в XIX столітті, коли європейці активно почали колонізувати Африку та Азію. Расизм уособлював собою зверхність до людей

з іншим кольором шкіри, небажання їх пускати до свого простору як рівних, страх перед «засиллям» тих чи інших народів. Мотивована страхом ненависть до «чужих» набувала своїх крайніх форм, таких, наприклад, як Голокост. Але расизм досі живий, хоча і видозмінився та прибрав більш «цивілізованих» форм. Він міцно укорінюється у свідомості на рівні стереотипів, які передаються з покоління в покоління. Навіть у США, де з расизмом борються системно, існує міцна прив'язка кольору шкіри до певних психосоціальних характеристик.

Наївно вважати, що Україна уникла бацили расизму. Тим більше, що соціологічні опитування це спростовують. У 2019 році Київський міжнародний інститут соціології провів дослідження, яке показало – найнегативніше громадяни України ставляться до румунів, африканців та ромів. Вчені демонструють, що рівень расизму та ксенофобії в нашій країні хвилеподібний – він то зростає, то затухає. У 1994-2007 роках була хвиля росту, потім спад і наступним піком став 2015 рік.

Наразі 33% опитаних вважають, що ромів взагалі не треба пускати до країни, 17% такої ж думки про африканців, а майже 11% – про румунів. Найцікавіше, що відразу за ними йдуть євреї та кримські татари.

З 1980-х років в нормативно-правових актах різних країн використовується термін «злочини на ґрунті ненависті». Він включає багато ознак в тому числі расову та етнічну. В українському кримінальному законодавстві такого поняття не існує. Натомість стаття 161 Кримінального кодексу карає дії, спрямовані на розпалювання національної, расової чи релігійної ворожнечі максимальною санкцією позбавленням волі на строк до трьох років. Якщо дії, поєднані з насильством, обманом чи погрозами – до п'яти років. Крім того, расова, етнічна чи релігійна ворожнеча завжди розглядаються судом як обтяжуюча обставина будь-якого злочину.

Проте, в 2019 році в судах перебували лише 9 справ за статтею 161 і лише чотири особи були засуджені. Це не означає, що у нас все добре. Просто провадження щодо таких справ порушують вкрай неохоче, а довести в суді провину підозрюваного надто складно.

Часто обтяжуючі расистські чи ксенофобські мотиви правопорушення просто ігнорують і це дозволяє злочинцю відбутися мінімальним покаранням, або взагалі його уникнути. А безкарність – це фактично «запрошення» до наступного злочину.

Європейська комісія по боротьбі з расизмом (ЄКРН), між тим, рекомендує поліції кваліфікувати злочин, спираючись на сприйняття жертви. Якщо жертва вважає, що вона зазнала атаки расистів, то таке правопорушення повинно реєструватися як потенційний злочин на ґрунті ненависті.

Не треба боятися псувати статистику, яка й так не відображає реалій життя. Навпаки, слід реагувати на всі правопорушення, що мають ознаки злочинів на ґрунті ненависті.

Часто поштовхом до злочину є мова ворожнечі. Це коли тиражують стереотипи про те, що, мовляв, усі роми – злодії, чи усі чорношкірі – ліниві, чи всі мусульмани – агресивні. Або коли називають етнічні спільноти образливими для них найменуваннями (наприклад, цигани замість ромів). Або коли в кримінальній хроніці обов'язково підкреслюють етнічне походження злочинця (іноді з подачі самих правоохоронців).

За даними Інституту масової інформації, в кожній сьомій новині регіональних медіа про національні меншини чи етнічні спільноти присутні ознаки мови ворожнечі.

Соцмережі буквально переповнені агресією стосовно людей іншого кольору шкіри, національності чи релігії. А найгірше, що hate speech не цураються навіть деякі політики та управлінці. Тоді ксенофобія і расизм набувають більшої ваги, бо підкріплюються авторитетом цих людей.

Країни Європейського Союзу ще шукають свій шлях протидії такому соціальному лиху. Бо тут є тонка межа, адже у держави завжди буде спокуса під приводом боротьби з мовою ворожнечі загнуждати свободу слова.

Наразі Україні слід вдосконалювати законодавство згідно з рекомендаціями Європейської комісії по боротьбі з расизмом. Зокрема, щодо покарання підбурювання до дискримінації та насильства, публічного висловлювання ідеології, що звеличує чи

принижує групу осіб з расистських мотивів, публічного заперечення чи виправдання геноциду, створення групи, яка пропагує расизм. Також ЄКРН рекомендує надати Омбудсмену право розслідувати випадки расової дискримінації та посилити роботу кіберполіції для протидії мові ненависті в Інтернеті.

Не менш важлива правозастосовна практика. Особливо щодо ромів, яких в Україні найбільше дискримінують – в школах, лікарнях, громадському просторі. Ми не повинні боятися називати речі своїми іменами: расизм – расизмом, а ксенофобію – ксенофобією. Щоб назавжди витіснити ці ганебні явища в маргінальну площину (https://lb.ua/blog/iryna_suslova/480524_chi_ie_ukraini_rasizm.html). – 2021. – 23.03).

***

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Андрій Павловський, експерт з питань соціальної політики

Проблеми перерахунку пенсій працюючим пенсіонерам

Урядовці знову обіцяють і вчергове піаряться на тому, що і так повинні робити згідно з законодавством: з 1 квітня 2021 року будуть перераховувати пенсії працюючим пенсіонерам.

В Україні багато пенсіонерів змушені працювати і після виходу на пенсію, тому що не вистачає на найнеобхідніше. Таких пенсіонерів 2,7 млн, тобто, кожен четвертий пенсіонер продовжує працювати. Проте, не кожен із них отримає обіцяну надбавку до пенсії, 700 тис. осіб, що вийшли на пенсію після 1 квітня 2019 року залишаться без перерахунку.

Слід нагадати, що за часів уряду Гройсмана діяло обмеження виплати пенсій працюючим пенсіонерам, їм виплачували лише 85% від розміру пенсії.

Обіцяне збільшення пенсії залежить від зарплати і тривалості страхового стажу. Коефіцієнт страхового стажу враховується у відсотках: 1 рік=1%, до «пенсійної реформи

Гройсмана-Рєви» було 1,3% (зменшення коефіцієнту страхового стажу призвело до зменшення майже на чверть розміру пенсій тих, хто вийшов на пенсію після «реформи»).

Якщо працюючий пенсіонер заробляє менше, ніж до виходу на пенсію, при перерахунку буде врахований тільки додатковий стаж, а нова, нижча зарплата – ні.

Поки точно не відомо, коли почнуть виплачувати перераховані пенсії працюючим пенсіонерам. В Мінсоцполітики обіцяють почати в кінці травні на початку червня.

До речі, у 2021 році працюючі пенсіонери ще мають право на збільшення доплати за понаднормовий стаж (більше 30 років для жінок і 35 років для чоловіків). За один рік понаднормового стажу, доплата складе 1% від мінімальної пенсії, тобто 17,69 грн, з 1 липня – 18,54 грн.

Крім того, варто нагадати, що надбавки, доплати і підвищення, які призначаються непрацюючим пенсіонерам (надбавка на непрацевдатних членів сім'ї, встановлене підвищення за проживання на територіях радіоактивного забруднення, доплата до розміру пенсії з урахуванням індексації, тощо) припиняються у разі працевлаштування пенсіонера...

Поки що працюючі пенсіонери змушені тільки чекати на обіцяне владою підвищення пенсій.

Разом з тим працюючі пенсіонери опинилися перед складним життєвим вибором. Справа в тому, що в умовах посилення карантинних заходів осіб старше 60 років визнано такими, що потребують самоізоляції, вони – в групі ризику щодо захворювання на коронавірус! (https://lb.ua/blog/andriy_pavlovskiy/480534_problemi_pererahunku_pensiy.html). – 2021. – 23.03).

***

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Олена Мошенець, народний депутат України

Справді незалежні Бюро

16 березня виповнилося пів року з дня, коли КСУ визнав неконституційними деякі норми закону про НАБУ, зокрема ті, у яких ідеться про повноваження Президента України створювати цей орган і брати участь у формуванні Бюро та структур, що його контролюють. Таке рішення можна назвати “пострілом у ногу” демократії, хоча навіть не всі судді КСУ його поділяють: суддя Василь Лемак зазначив, що сама постановка питання про звуження обсягу конституційних повноважень Президента України й парламенту у сфері національної безпеки може завдати шкоди спроможності України захищати її державний суверенітет і територіальну цілісність.

Влада України, антикорупційні органи, а також Венеціанська комісія розкритикували це рішення, зазначивши, що воно не має чіткої аргументації та твердих основ у міжнародному праві. Проте рішення КСУ оскаржити неможливо, тож потрібно вносити зміни до закону.

Сьогодні маємо понад два десятки законодавчих ініціатив щодо врегулювання питань з НАБУ та ДБР. Лише за останні пів року в парламенті зареєстрували такі проекти законів:

– № 4211 “Про внесення змін до законів України стосовно повноважень Президента України при призначенні Директора НАБУ та Директора ДБР задля приведення у відповідність до Конституції України”. Пропонує змінити статус ДБР та НАБУ з “правоохоронних органів” на “органи виконавчої влади”; вдосконалити процедуру призначення керівників та процедуру добору працівників ДБР та НАБУ.

– № 4025 “Про внесення змін до Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” щодо приведення у відповідність до Конституції України”. Пропонує визначити статус НАБУ як центрального органу виконавчої влади зі спеціальним статусом та надати повноваження КМУ щодо призначення та звільнення з посади директора Бюро. Також пропонує встановити, що директор НАБУ представляє питання діяльності Національного бюро в Уряді; має право брати участь у засіданнях Уряду з правом дорадчого голосу.

Альтернативний до нього законопроект № 4025-1 також пропонує визначити статус НАБУ як центрального органу виконавчої влади та надати Уряду повноваження щодо призначення на посаду та звільнення з посади директора Бюро. А в проекті закону № 4025-2, крім того, передбачено процедуру дострокового припинення повноважень керівництва НАБУ.

– № 4437 “Про внесення змін до Закону України “Про Національне антикорупційне бюро України” пропонує встановити повноваження Верховної Ради України ухвалювати рішення про звільнення директора НАБУ з посади за наявності законних підстав. Чинний сьогодні закон про Бюро передбачає, що парламент може ухвалити рішення про звільнення директора НАБУ лише за наявності певного переліку підстав, і таку пропозицію має внести до ВРУ не менш як третина народних депутатів.

Альтернативний до нього законопроект № 4437-1 пропонує визначити статус НАБУ як центрального органу виконавчої влади та надати Уряду повноваження щодо призначення на посаду та звільнення з посади директора Бюро, а також уточнити підстави звільнення керівництва Бюро.

Два інші альтернативні законопроекти № 4437-2 та № 4437-3, як і основний закон, надають парламенту повноваження призначати на посаду та звільняти з посади директора НАБУ, а останній з них також передбачає зміни, які дозволять достроково звільняти директора НАБУ в разі набрання законної сили рішення суду щодо притягнення його до відповідальності за корупцію.

– № 5070 “Про внесення змін до деяких законів України стосовно приведення статусу НАБУ у відповідність з вимогами Конституції України”. Пропонує змінити статус НАБУ з державного правоохоронного органу на центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом. Документ також передбачає, що з моменту ухвалення цього закону повноваження чинного директора НАБУ припиняються через визнання неконституційним указу про його призначення.

До законопроекту № 5070 внесено 13 альтернативних.

Більшість законопроектів схожі між собою: усі вони пропонують забрати повноваження щодо формування НАБУ та ДБР в Президента України та передати іншим політичним гравцям, наприклад КМУ чи ВРУ. Такі ініціативи є дискусійними, адже багато експертів мають слушні побоювання щодо незалежності НАБУ, яке почне підпорядковуватися КМУ.

Однак дискусіями проблему не вирішиш. Тож парламентарії, зваживши всі “за” та “проти”, 22 лютого зареєстрували у ВРУ ще один законопроект:

– № 5133 “Про внесення змін до статей 85 та 106 Конституції України (щодо порядку призначення на посади та звільнення з посад Директора Національного антикорупційного бюро України та Директора Державного бюро розслідувань)”. Автори – 234 народні депутати, серед яких і я.

Документ пропонує:

1) доповнити ч. 1 ст. 85 Конституції України новими пунктами 25-1 і 25-2, якими парламент наділяється повноваженнями надання згоди на призначення (за результатами конкурсного відбору) на посаду та звільнення з посади Президентом України керівників НАБУ та ДБР;

2) доповнити статтю 106 Конституції України новими пунктами 11-1 і 11-2, відповідно до яких до повноважень Президента України належить призначення на посаду та звільнення з посади керівників НАБУ та ДБР за згодою парламенту.

Ключова ідея законопроекту: антикорупційні правоохоронні органи – НАБУ та ДБР – мають бути максимально незалежними від законодавчої та виконавчої влади. На цьому наголошував представник президента в КСУ Федір Веніславський, таку саму думку висловлювали й міжнародні партнери України.

Верховна Рада України 16 березня скерувала цей законопроект до КСУ для отримання висновку щодо відповідності змін вимогам ст. 157 і 158 Конституції України. За таке рішення проголосували 267 народних депутатів.

Сподіваюся, що Конституційний Суд України не відкладе питання в довгий ящик, а найближчим часом ухвалить рішення, яке

допоможе парламенту ухвалити законопроект № 5133 та перемогти нарешті законодавчого троянського коня, який мало не зруйнував нашу антикорупційну інфраструктуру (https://lb.ua/blog/olena_moshenets/480626_spravdi_nezalezhni_byuro.html). – 2021. – 24.03).

***

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Михайло Радущкий, голова Комітету ВР з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування

Протидія туберкульозу: регіональні центри, сімейні лікарі, відеозв'язок

Минулого року в Україні на третину зменшилася кількість хворих на туберкульоз. На жаль, це не перемога, а проблема. Внаслідок епідемії менше громадян зверталися до лікарів, відповідно, менше було виявлено нових хворих.

Комітет з питань здоров'я нації провів слухання на тему «Протидія туберкульозу в умовах пандемії, спричиненою коронавірусом SARS-CoV-2». До цього заходу ми залучили понад 100 експертів, щоб заслухати точки зору усіх зацікавлених сторін. Трохи згодом Комітет узагальнить усі ініціативи у рекомендаціях для вирішення проблеми туберкульозу. Але вже зараз можна оприлюднити перші підсумки.

Статистичні дані невтішні: щороку від цієї недуги помирають близько 3 тисяч українців. У 2019 році зареєстровано понад 25 тисяч нових випадків туберкульозу, а всього на обліку перебуває майже 30 тисяч хворих.

Ще донедавна ефективність лікування цієї хвороби залишалась низькою, оскільки умови перебування і лікування у протитуберкульозних закладах не відповідають стандартам інфекційного контролю. Це призводить до перехресного зараження пацієнтів, формування стійких форм туберкульозу та наражає на небезпеку персонал.

Тому у процесі медичної реформи ми поступово переходимо до більш широкого застосування амбулаторних методів лікування. Водночас стаціонарний етап, безумовно, залишається важливою складовою терапії

пацієнтів, яких необхідно на короткий час ізолювати. Саме такий підхід до вирішення проблеми туберкульозу рекомендований ВООЗ та вказаний у Стратегії державної політики розвитку системи протитуберкульозної допомоги.

Наприкінці минулого року уряд затвердив план заходів щодо реалізації Державної протитуберкульозної стратегії на 2020-2023 роки. Передбачені наступні першочергові завдання: створення системи єдиних регіональних фтизіо-пульмонологічних центрів, приведення регіональних центрів до вимог і стандартів інфекційного контролю, обладнання кабінетів районних фтизіатрів доступом до комп'ютерного томографа та новітніх методів діагностики, інформування громадян про важливість раннього скринінгу, інтеграція реєстру пацієнтів в електронну систему охорони здоров'я, напрацювання механізму залучення місцевих служб соціального захисту, неурядових організацій до підтримки хворих на туберкульоз.

Декілька важливих кроків, запланованих в межах медичної реформи та вказані у Державній стратегії, вже зроблено. З квітня 2020 року протитуберкульозна медична допомога поступово переходить на фінансування через програму медичних гарантій. У кожній області створюється центр протитуберкульозної медичної допомоги, який отримує кошти від НСЗУ. Звісно, реформування галузі – це непростий процес. Наразі такі центри не створені у чотирьох областях – Харківській, Донецькій, Івано-Франківській та Дніпропетровській. НСЗУ пропонує медичним закладам цих регіонів варіанти, як приєднатись до програми медичних гарантій без фінансових втрат. Однак у майбутньому всі протитуберкульозні заклади мають перейти на механізми фінансування за фактично надану послугу.

Важливо зазначити, що держава поступово збільшує вартість пакету лікування туберкульозу: за останній рік з 20,6 тис грн до 40,3 тис грн. Загалом медичну допомогу хворим на туберкульоз надають 47 спеціалізованих медзакладів, з якими НСЗУ уклала договори на суму більше 1,2 млрд грн.

Важливу роль у ранньому виявленні туберкульозу відіграють медики первинної ланки. З 1 квітня цього року запрацює новий пакет «Супроводження та лікування дорослих та дітей, хворих на туберкульоз, на первинній ланці медичної допомоги». Для сімейних лікарів буде встановлений тариф за супроводження лікування хворого на туберкульоз і за результат лікування. За кожного пацієнта сімейний лікар отримає додаткові 775 грн на місяць. Тобто, ми збільшили вартість пакету, щоб мотивувати медичних працівників, зокрема, й лікарів первинки.

Під час комітетських слухань почув деякі застереження від представників первинної ланки медицини. Сімейні лікарі скаржаться на велику завантаженість, на відсутність технічної можливості у пацієнтів отримати консультацію фтизіатра через відео-зв'язок, як це роблять, наприклад, у країнах ЄС. Втім, за даними НСЗУ, 290 медичних закладів «первинки» вже виявили бажання працювати за цим напрямком. Тож зацікавленість у сімейних лікарів є. Водночас лишаються і проблемні питання, які потрібно вирішити.

До речі, щодо відеозв'язку. Україна та ще п'ять країн світу приєднались до пілотного проєкту лікування хворих на туберкульоз через інтернет. Пацієнтам, у яких діагностували цей недуг, видають смарт-бокси з лікарськими препаратами на весь курс терапії. Лікар отримує сигнал, коли пацієнт відкриває коробку, прийом препарату фіксується на відео. Частина таких смарт-боксів роздали хворим в Одеській області. Мета проєкту – оцінити ефективність лікування через інтернет.

Також в декількох областях країни випробують лікування туберкульозу методом відео-DOT: коли пацієнти перебувають під безпосереднім віддаленим наглядом. Головне завдання проєкту – зменшити кількість поїздок пацієнтів за медикаментами з ризиком інфікувати інших людей. Такі сучасні методи лікування використовуються в усьому світі. Тож очікуємо на результати цих «пілотів» (https://lb.ua/blog/mykhailo_radutskyi/480846_protidiya_tuberkulozu_regionalni.html). – 2021. – 26.03).

***

Блог на сайті «Lv.ua»

Про автора: Олена Коробкова, голова комісії з питань комунальної власності, економічної, інвестиційної політики та підприємництва (Одеська міська рада)

Як орендувати держмайно: алгоритм за новими правилами

Ще 1 лютого 2020 року задля усунення «схем» в оренді держмайна почав діяти новий Закон України «Про оренду державного та комунального майна». У моїй попередній публікації ми з'ясували, в чому полягають основні новели цього закону та як його необхідно імплементувати на місцевому рівні. Сьогодні дізнаємося, як саме зараз відбувається процес оренди майна: способи, терміни та покрокова інструкція.

Головне місце дії, де наразі відбуваються всі «перемовини» щодо оренди держмайна, називається електронна торгова система, або скорочено ЕТС. Тут усе прозоро, чесно та відкрито. Тобто ця система виконує не лише функцію електронного майданчика для торгів, але й наділена функціоналом громадського контролю, що в наших реаліях, погодьтесь, надважливо.

Крок 1

Ініціативу щодо оренди майна може виявити потенційний орендар, балансоутримувач, уповноважений орган управління або орендодавець. Треба лише заповнити електронну форму в особистому кабінеті ЕТС щодо внесення майна до Переліку першого або другого типу.

Крок 2

Від моменту надходження заяви, її протягом трьох днів обов'язково треба передати на погодження балансоутримувачу. Далі балансоутримувач упродовж 10 днів має вирішити, він дозволяє чи не дозволяє здати майно в оренду. В цьому контексті є важливий нюанс: якщо уповноважений орган управління має надавати свою згоду на передачу майна в оренду, тоді термін погодження становить 40 робочих днів.

Між іншим, якщо рішення через 40 днів не буде, заяву можна вважати узгодженою автоматично.

Крок 3

Упродовж трьох робочих днів від моменту ухвалення рішення балансоутримувач повідомляє про рішення заявнику та орендодавцю.

Крок 4

Балансоутримувач надсилає інформацію про потенційний об'єкт оренди шляхом її внесення до ЕТС. Якщо балансоутримувач є орендодавцем, він активує її в ЕТС. Якщо балансоутримувач не виступає орендодавцем, то надіслану інформацію впродовж 10 робочих днів активує орендодавець.

Крок 5

Орендодавець упродовж 10 робочих днів ухвалює рішення про внесення майна до відповідного Переліку.

Крок 6

Протягом трьох робочих днів із дати ухвалення рішення орендодавець повідомляє балансоутримувача та заявника, оприлюднює рішення в ЕТС та вносить об'єкт до Переліку відповідного типу.

Далі є два варіанти розвитку подій. Тут усе залежить від того, до якого типу майна занесено об'єкт – першого чи другого. Давайте розберемо кожен із алгоритмів.

Варіант перший: аукціон для Переліку першого типу

Аукціон розпочинається тільки тоді, коли орендодавець через особистий кабінет оприлюднює оголошення про передачу майна в оренду.

Нагадаю, що на аукціоні в оренду можна передати держмайно всім зацікавленим особам.

У законі чітко прописані правила оцінки вартості, формування стартової ціни й орендної ставки. А тому у фіналі держава має змогу обрати того орендаря, який готовий платити найбільше. Після аукціону протягом 20 днів укладається договір між орендодавцем, балансоутримувачем і переможцем електронного аукціону. У цей час також відбувається перевірка документів переможця (у разі потреби). І останній крок – оприлюднення договору оренди.

Другий варіант: без проведення аукціону для Переліку другого типу

Нагадаю, що у законі прописані так звані «пільговики», що мають право оренди держмайна на особливих умовах. Наприклад, до такої категорії належать органи державної влади та органи місцевого самоврядування, Пенсійний фонд України та його органи, дипломатичні представництва тощо.

Попри те, що ця оренда є умовно «пільговою», весь процес здачі такого майна в оренду теж фіксується в ЕТС і має свої особливі правила.

Упродовж 20 днів із моменту внесення майна до Переліку другого типу орендодавець має розробити, затвердити й опублікувати в електронній системі умови оренди. Далі орендодавець упродовж п'яти робочих днів із дати отримання заяви на оренду ухвалює рішення про укладення договору оренди або відмову в передачі в оренду. У разі позитивного рішення протягом 15 робочих днів орендодавець оприлюднює через ЕТС повідомлення про передачу об'єкта в оренду без проведення аукціону.

Час ікс настає тоді, коли орендодавець оприлюднює в ЕТС повідомлення про майно, яке можна винайняти без аукціону. Від цієї дати у всіх зацікавлених, які мають на це право, є 20 днів для того, щоб подати заяву на оренду. Нагадую, все це відбувається у відкритій електронній системі.

Після завершення періоду подачі заявок орендодавця є 10 робочих днів, щоб перевірити їх і вирішити, хто більше підходить на роль орендаря. І тільки після цього укладається договір, який також ОБОВ'ЯЗКОВО оприлюднюється в електронній торговій системі.

Ось і все. Чітко, просто та зрозуміло. Жодних кулуарних домовленостей, відкатів і нечесного бізнесу з використанням держмайна (https://lb.ua/blog/olena_korobkova/481030_yak_orenduvati_derzhmayno_algoritm.html). – 2021. – 29.03).

***

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Богдан Ференс, член Координаційної ради Інститута демократії та соціального прогресу

Ректоріада за новими правилами. Хто очолить КНУ ім. Шевченка?

Березень видався плідним на проведення виборів ректорів закладів вищої освіти. Найбільше уваги освітянської спільноти прикуто до виборів ректора КНУ ім. Т.Г. Шевченка, які походили у два тури 17 та 24 березня 2021 р. Особливою «родзинкою» стало висунення кандидатом на посаду ректора експікера Верховної Ради України Володимира Литвина. У підсумку він посів лише 4 місце, отримавши підтримку менш ніж 4% виборців. Перемогти вдалося Володимирі Бугрову (74%), проректору КНУ ім. Т.Г. Шевченка, який у другому турі суттєво випередив свого колегу О. Рожка (20%).

Як було раніше?

Наприкінці минулого року вже була спроба обрати нового очільника Червоного корпусу, який мав замінити на цій посаді Л. Губерського (із 2008 р.). За ректорське крісло змагалося 10 кандидатів. Однак, незважаючи на два тури виборів, досить високу явку (71% – I тур) та явне лідерство В. Бугрова (42,75% – I тур, 47,59% – II тур), отримати перемогу бажану посаду, все ж таки, не вдалося. Відповідно до чинного на той час законодавства, засновник або уповноважений ним орган мав змогу укласти контракт строком на п'ять років лише з особою (кандидатурою), яка набрала більше 50% голосів осіб, які мають право брати участь у виборах. Таким чином, пану Бугрову не вистачило декілька відсотків голосів для остаточної перемоги.

Аналогічна ситуація траплялася і в інших університетах, в яких не вдавалося обрати ректорів. Така невизначеність призводила до негативних наслідків, а саме: досить часто з'являлися корупційні ризики при призначенні виконувача обов'язків керівника закладу вищої освіти. Тому досить логічним було внесення на законодавчому рівні суттєвих змін для забезпечення волевиявлення та підвищення якості виборчого процесу.

Що змінилося?

На початку лютого народні депутати підтримали зміни до Закону України «Про вищу освіту». Це допомогло вдосконалити процедуру

виборів керівника ЗВО, конкретизувати умови для проведення повторного конкурсу, а також встановлення остаточних результатів. Наразі, якщо у виборах керівника взяли участь дві й більше осіб (кандидатур), і жодна з них не набрала понад 50% голосів від загальної кількості осіб, які мають право брати участь у виборах, на сьомий календарний день після проведення першого туру проводиться другий тур виборів. Наступним етапом є включення до бюлетенів двох осіб, які в першому турі набрали найбільшу кількість голосів. Важливою відмінністю є те, що переможцем вважається кандидатура, яка набрала понад 50% голосів осіб, які мають право брати участь у виборах, а у разі проведення другого туру – понад 50% голосів осіб, які взяли участь у голосуванні. Такі новації дещо спрощують досить ускладнену процедуру виборів і дають можливість університетам, все ж таки, обрати собі очільників. Навіть, якщо такий претендент/ка не набрав/ла більше 50% голосів осіб, які мають право брати участь у виборах.

Не варто також забувати про спеціальну перевірку, яку обрана за конкурсом кандидатура має пройти. Лише після її успішного завершення засновник або уповноважений ним орган (особа) може підписати контракт з новообраним ректором.

Які проблеми залишаються?

Незважаючи на спроби підвищити якість організації виборчого процесу, все ще залишається п'ять ключових викликів, з якими доводиться зіштовхуватися як потенційним кандидатам, так і виборцям.

1. Слабка обізнаність

Ректорські вибори є певним відображенням загальнонаціональних виборів. У специфіці процедур орієнтується досить обмежене коло фахівців. Закон, яким змінювалися правила гри при виборах ректора, діє ще з 2015 року. Однак, це, практично, аж ніяк не вплинуло на підвищення обізнаності потенційних виборців, до складу яких входять всі штатні викладачі, 15% студентів та 5% іншого персоналу від загальної кількості виборців. Якщо б провести опитування на предмет орієнтування, яким чином обирають ректорів, – є велика

ймовірність, що більшість з опитаних (як викладачів, так і студентів) відповіли б, що саме Вчена рада визначає очільника ВНЗ.

Така важлива складова як дебати між кандидатами, практично відсутня у передвиборчій кампанії. А що вже казати про інститут спостерігачів, основна функція яких – слідкувати за прозорістю та дотриманням усіх вимог, встановлених чинним законодавством. Без належної комунікаційної роботи, проведення роз'яснювальних заходів, підвищення зацікавленості до виборчого процесу, сподіватися на кардинальні зміни не варто.

2. Автократія

Більшість університетів в Україні зберігають автократичну форму управління, яка вибудовується по жорсткій вертикалі згори донизу. Раніше ректорів на довічне керування обирали делегати, які визначалися деканатами. Зазвичай, це був вибір без вибору, так як більшість кандидатур ставали ректорами за відсутності будь якої конкуренції. Максимум на що можна було розраховувати – це на висування технічних кандидатів, які трішки додавали фасадного демократизму під час виборів. За багато років такої практики у більшості ЗВО сформувалась атмосфера, за якої звичайному викладачу досить важко відчувати, що його голос реально впливає на стан справ. А ще присутній страх. Страх опинитись без роботи просто на вулиці, або у колі тих, кого називають «білими воронами» за свою принциповість та бажання привносити зміни. Щоб побороти подібні прояви необхідно посилювати внутрішню демократію та надавати достатню автономність як викладачам, так і студентам.

3. Політика

Не секрет, що практично усі навчальні заклади піддаються тим чи іншим політичним впливам, як на національному, так і на місцевому рівні. Політика пронизує усі сфери суспільного життя і освітянське середовище не є виключенням. У влади завжди знайдуться «інструменти», щоб переконати того чи іншого ректора у «правильній» позиції. Особливо проявляються подібні випадки у період зміни політичних еліт, як наприклад, під час Помаранчі революції та Революції гідності.

ЗВО володіють надзвичайно потужним електоральним ресурсом, який завжди приваблює політичних гравців. Перешкоджати подібним впливам надзвичайно важко, але можливо. Ефективним захистом у цьому випадку може слугувати як імідж самого закладу, його визнання не лише в Україні, але й закордоном, так і політична незаангажованість ректора, який відчуває справжню підтримку своїх колег.

4. Корупція

На превеликий жаль, система вищої освіти, як і багато інших сфер, залишається високо корумпованою. Зазвичай саме ректор та адміністрація уособлюють ключових вигодонабувачів існуючих корупційних схем, які не лише стосуються вступу в університет, здачі іспитів та влаштування на викладацьку роботу. Університет – це ще й земля, приміщення, вічні ремонти зі своїми підрядами, тендери, їдальні та багато чого іншого. ЗВО уособлюють дещо зменшену модель держави, в якій функціонує своя «система виживання». У цій системі найсильнішому дістається все, подекуди навіть адміністративно-технічний персонал, що працює на ректорській приватній резиденції задарма. А іншим – мізерні зарплати, «вбиті» гуртожитки та холодні аудиторії.

Можна багато говорити про боротьбу з корупцією в освіті, однак такі розмови навряд чи призведуть до відчутних результатів. Лише реальні розслідування та справедливі вирoki, застосування прозорих механізмів фінансового звітування, публічність, студентська активність у виявленні корупції здатні поступово змінити ситуацію на краще.

5. Гендер

У вищої освіти, як і у освіти загалом, дійсно жіноче обличчя. Переважна більшість науково-педагогічних працівників – це жінки. Однак, якщо взяти до уваги адміністративні посади, то ситуація дещо різниться. При аналізі керівного складу факультетів та навчально-наукових інститутів більшості університетів України далеко не в усіх забезпечено гендерно-збалансоване представництво. Наприклад, за деякими оцінками експертів на посадах ректорів (директорів) ЗВО державної та комунальної

форм власності, яких в Україні налічувалося більше 200, у 2015 р. лише 9% посад від загальної кількості керівників обіймали жінки. Дещо менший гендерний дисбаланс спостерігався серед проректорів (228 жінок та 763 чоловіків). Водночас, з'являються також позитивні приклади, коли все більше жінок зважуються на участь у виборах та складають серйозну конкуренцію діючим ректорам. Так, у минулому році Луцький технічний університет очолила професорка Вахович, яка у другому турі суттєво випередила чинного на той час в.о. ректора П. Савчука.

А що там у ЄС

Враховуючи європейську практику, виборча кампанія ректора має багато схожості з виборами очільника держави. Як і в політиці, якість виконання повноважень ректора, позитивний вплив його рішень на стратегічний розвиток університету та рівень його незалежності у прийнятті рішень на пряму залежить від процесу, що передував призначенню.

Держави-члени ЄС мають різні системи вищої освіти, а також різні моделі управління університетами, враховуючи особливості організаційної автономії як одного з чотирьох ключових вимірів автономії університету згідно із засадами Європейської асоціації університетів (EUA).

Існує дві основні моделі призначення виконавчого керівника в європейських університетах:

- 1) ректор, призначений на виборах – включає дві процедури відбору: обирається певним виборчим органом, який, як правило, представляє (прямо чи опосередковано) різні групи університетської спільноти (викладачі, інші співробітники, студенти), голоси яких враховуються; обирається керівним органом, який демократично обирається в університетському співтоваристві (зазвичай це сенат, тобто орган, який приймає рішення з академічних питань);

- 2) ректор, призначений прямим призначенням на посаду – враховує два варіанти відбору (призначається сенатом / радою університету (тобто керівним органом, який приймає рішення щодо стратегічних питань), призначений у

двоступеневий спосіб, відповідно до якого і сенат і рада беруть участь у голосуванні.

Призначення шляхом внутрішніх процедур практикується в Австрії, Бельгії, Данії, Естонії, Фінляндії, Франції, Хорватії, Ірландії, Литві, Норвегії, Польщі, Португалії, Сербії, Словенії, Великобританії, тоді як офіційне підтвердження вимагається в Чехії, Естонії, Угорщині, Ісландія, Італії, Люксембурзі, Латвії, Нідерландах, Швеції, Словаччині.

Згідно з висновками ЕУА, саме на національному законодавчому рівні визначається процедура підтвердження / не підтвердження обраного ректора державним органом, кваліфікаційні вимоги якого мають відповідати кандидату на посаду, та точний термін повноважень у більшості країн, включаючи Польщу. Це ж саме стосується процедури звільнення ректора.

Таким чином, універсального підходу, який би гарантував обрання на ректорські посади лише найдостойніших, не існує. Виборча система – це комплексний та складний механізм, який потребує повноцінного залучення усіх стейкхолдерів. І саме освітянське середовище має задавати тренд на позитивні зміни (https://lb.ua/blog/bogdan_ferens/481098_rektoriada_novimi_pravilami_hto.html). – 2021. – 30.03).

***

Блог на сайті «Lb.ua»

Про автора: Ірина Донець, директорка юридичного департаменту НСЗУ, експертка з правового регулювання охорони здоров'я

Універсальний доступ до медичних послуг. Як застрахувати всіх

Половину всіх витрат в системі здоров'я України несуть пацієнти з власної кишені. Це дані Європейського Бюро ВООЗ. Бюджет державної програми медичних гарантій на рік становить 123 мільярди гривень. Відповідно ще стільки ж за рік до медзакладів сплачують пацієнти. Неформально: у вигляді благодійних внесків, подяк і пакетів з ліками.

Ці витрати з кишені поділяються на три види. Витрати, які призводять до збідніння – коли у

сім'ї грошей на одну людину лишається менше, ніж прожитковий мінімум. Є катастрофічні витрати – після яких сім'я потрапляє за межу бідності. І є сім'ї, які не потрапляють у фінансову скруту після оплати за медичні послуги чи ліки.

14% всіх витрат з кишень українців в медицині є катастрофічними (дані Європейського бюро ВООЗ, 2015). Катастрофічні витрати – це ті, після оплати яких родини не мають грошей на харчування та оплату життя.

Ці цифри, за якими стоять тисячі людських життів, можна кардинально зменшити. Як?

Фокус держави має перейти від тези з радянського спадку – все всім безкоштовно – на досягнення універсального доступу до медичних послуг.

Що таке універсальний доступ?

Це коли всі люди в країні мають доступ до всіх необхідних медичних послуг без потрапляння у фінансову скруту. Універсальний доступ – це не тоді, коли все безкоштовно у необмеженій кількості. Універсальний доступ означає, що між пацієнтом та необхідною йому медичною послугою відсутні бар'єри. У тому числі фінансові. Універсальний доступ – одна з Цілей Розвитку Тисячоліття ООН і Україна ще у 2000 році приєдналась до цих Цілей та взяла політичну відповідальність за її досягнення.

Універсальний доступ – це про рівність і справедливість. Для держави всі люди є однаковими. Можливості доступу до однієї і тієї ж медичної послуги у всіх рівні.

Наприклад, послуга з проведення УЗД має бути безоплатною для будь-кого, хто по неї звернувся та дійсно її потребує. Необхідність УЗД має визначити лікар. Тільки в такому випадку його оплатить держава. Якщо ж це просто бажання пацієнта, це платна послуга.

Це правила роботи цивілізованих систем здоров'я у країнах, які прагнуть універсального доступу.

Як же його досягти? І тут можна згадати про так звану чарівну “страхову медицину”.

Важливо розуміти, що аби існувала будь-яка модель медичного страхування, потрібно здійснити щонайменше три кроки:

Зібрати кошти. Пам'ятаємо, що всі гроші в державному бюджеті – наші з вами. Джерелом

таких коштів можуть бути загальнодержавні податки, страхові внески роботодавців, приватні платежі громадян. Кожна країна обирає свій спосіб або їх поєднання для досягнення максимально економічно вигідного ефекту в своїх умовах. Спираючись на досвід багатьох країн світу, міжнародні організації в сфері охорони здоров'я рекомендують збирати кошти саме через загальнодержавні податки, оскільки такий підхід сприяє універсальному доступу.

Об'єднати (акумуляувати) зібрані кошти в один або декілька пулів коштів для подальшої передачі надавачам медичних послуг. Також називається об'єднання або пулінг ризиків.

Розподілити кошти – передати акумуляовані кошти надавачам послуг, які обслуговують пацієнтів.

Україна у 2018 році обрала шлях обов'язкового солідарного медичного страхування. Зібрані за рахунок загальнодержавних податків кошти акумуляуються в одному страховому пулі (бюджет програми медичних гарантій). Фінансово стійкою вважається саме така модель єдиного страхового пулу. Чим більша кількість страхових внесків об'єднана в один нефрагментований бюджет, тим більша ймовірність, що страховик зможе профінансувати кожний випадок хвороби, не банкрутуючи. Такий єдиний нефрагментований страховий пул є єдиним замовником і платником за надані пацієнтам медичні послуги. Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» визначив таким єдиним замовником і платником Національну службу здоров'я.

Національна служба здоров'я здійснює стратегічні закупівлі медичних послуг за програмою медичних гарантій на рік. Саме вона відповідає на запитання: що, в якій кількості і у кого закупити медичні послуги за наші кошти.

Суспільство має зрозуміти, що немає ніяких «державних» коштів. Всі гроші, які потрапляють до бюджету, збираються від населення. Держава, бюджет – це не джерело грошей, це їх збирачі (Бісмарк). Це важливе усвідомлення, яке кардинально змінює погляд людей на свої права та можливості впливати на державу загалом та на медицину зокрема.

Держава для досягнення універсального доступу повинна дати собі відповідь на три основні питання. Які групи населення покриваються за рахунок цих коштів? (Відповідь – в ідеалі всі). Які медичні послуги повинні покриватися державою? (Відповідь – в ідеалі всі необхідні медичні послуги, які є економічно ефективними). Яка частка витрат на ці медичні послуги має бути покрита державою? (Відповідь – в ідеалі 100%).

Всі три відповіді стосуються саме ідеального стану речей, котрого не вдалося досягнути ще жодній країні світу. Саме тому ВООЗ називає універсальний доступ напрямком, а не місцем призначення.

Україна ж з 50% неформальних платежів щойно стала на шлях подолання цієї ганебної для європейської країни ситуації. Попри кризу пандемії, Національна служба здоров'я рік тому почала впровадження програми медичних гарантій – переліку послуг, які держава гарантує пацієнту безоплатно. Держава почала платити не за примарне «все», а тільки за те, що є необхідним для здоров'я людей. Тому пріоритети в програмі медичних гарантій – інсульти, інфаркти та онкологія – ті хвороби, від яких помирає найбільше наших громадян. НСЗУ закуповує медичні послуги не у всіх лікарень, а тільки у тих, які здатні надати їх безпечно і якісно. Наприклад, у 2018 році акушерську допомогу надавали 636 комунальних медзакладів. З квітня 2020 року держава купує ці послуги тільки у 396 закладів. Бо умови в інших 240 закладах є небезпечними і призводять до материнської та дитячої смертності та інвалідизації.

Програма медичних гарантій – потужний інструмент для впливу на рівень здоров'я людей і, відповідно, на добробут країни. І цей інструмент вже доводить свою ефективність.

За даними електронної системи охорони здоров'я у 2020 році рівень госпітальної смертності від інфаркту впав на 3%, від інсульту – на 6,2%. Це за перші 9 місяців впровадження програми медичних гарантій, перші невеликі кроки. До того самого універсального покриття медичними послугами, яке, як велика і міцна парасоля, здатне захистити та допомогти в

хвороби(https://lb.ua/blog/iryna_donets/481102_universalniy_dostup_medichnih.html). – 2021. – 30.03).

***

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Віталій Дубас, суддя Вищого антикорупційного суду

Стаття 75 КК України: звільнення від покарання з випробуванням для «корупціонерів» – намір чи забудькуватість законодавця

Про проблему вироків на підставі угоди.

За півтора роки своєї діяльності судді Вищого антикорупційного суду вже ухвалили 29 вироків, з яких 11 – із затвердженням угоди про визнання винуватості – відповідно до статей 468 – 476 КПК, які регламентують підстави та процедуру ухвалення вироку на підставі угод.

Це є цілком допустимим і законним навіть у випадку засудження особи за вчинення корупційного кримінального правопорушення.

Варто відзначити, що у деяких вироків на підставі угоди особу, яка визнавалась винною за вчинення корупційного кримінального правопорушення, суд вирішував звільнити від відбування основного покарання з випробуванням на підставі частини 2 статті 75 КК, встановлюючи іспитовий строк, протягом якого така особа не повинна була вчиняти інших правопорушень, інакше ризикуючи отримати сумарне покарання як за новим вирокіом, так й за старим.

Така судова практика ВАКС викликає жваві дискусії як серед юристів-практиків, так і в науковому колі, оскільки очікування деяких громадян спрямовані виключно на тотальні «посадки».

З метою з'ясування законності такої судової практики давайте проаналізуємо хронологію «законодавчих кроків» внесення змін до статті 75 КК:

19.11.2012 набув чинності Закон України від 13 квітня 2012 року № 4652-VI (одночасно з набранням чинності новим КПК України), згідно з яким статтю 75 КК після частини

першої доповнено новою частиною 2 такого змісту:

«2». Суд приймає рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання вини, якщо сторонами угоди узгоджено покарання у виді виправних робіт, службового обмеження для військовослужбовців, обмеження волі, позбавлення волі на строк не більше п'яти років, а також узгоджено звільнення від відбування покарання з випробуванням.

Чи вказав законодавець в цій частині на заборону суду приймати таке рішення по корупційних злочинах? ОЧЕВИДНО – НІ!

Тим же Законом від 13 квітня 2012 року № 4652-VI, який набув чинності 19.11.2012, частина третя статті 75 КК викладена в новій редакції:

«3». У випадках, передбачених частинами першою, другою цієї статті, суд ухвалює звільнити засудженого від відбування призначеного покарання, якщо він протягом визначеного іспитового строку не вчинить нового злочину і виконає покладені на нього обов'язки. Тривалість іспитового строку та обов'язки, які покладаються на особу, звільнену від відбування покарання з випробуванням, визначаються судом.

Чи вказав законодавець в цій частині на заборону суду приймати рішення про звільнення від відбування покарання при корупційних злочинах? ОЧЕВИДНО – НІ!

Проте на той час і не могло бути інакше, оскільки тоді ще взагалі не існувало саме поняття «корупційний злочин», який з'явився у КК дещо пізніше. Однак вже очевидно з самого тексту частини 3 статті 75 КК, що законодавець виділив ДВА ОКРЕМИХ випадки застосування статті 75 КК – 1) засудження в загальному порядку та 2) на підставі угоди.

25.01.2015 набув чинності Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII (тобто вже після спливу двох років здійснення кримінального судочинства за новим КПК 2012 року), яким законодавець уточнює положення статті 75 КК, а саме: доповнює частину першу словами: «крім випадків засудження за корупційний

злочин». Аналогічно зроблено в низці інших статей КК, тобто запроваджуються винятки щодо застосування різних заохочувальних норм КК для корупційних злочинів. Цим же Законом запроваджується законодавче поняття «корупційні злочини», доповнивши приміткою статтю 45 КК, що само по собі є прикладом не бездоганної юридичної техніки. Тим не менше, тут все очевидно і зрозуміло.

Втім, законодавець у згаданому Законі № 1698-VII «змовчав» щодо частини 2 статті 75 КК, що гіпотетично можна було розцінити як те, що законодавець просто «забув» конкретизувати вимоги частин 2 і 3 статті 75 КК, не встановивши заборони можливості їх застосування до корупційних злочинів. Саме на такому тлумаченні цієї «забудькуватості» законодавця наполягали апологети того, що частина 2 статті 75 КК не підлягає застосуванню у разі ухвалення вироку на підставі угоди щодо корупційних злочинів.

01.07.2020 набув чинності Закон України від 22 листопада 2018 року № 2617-VIII, яким були внесені зміни уточнюючого термінологічного характеру, а саме: у частинах першій та третій статті 75 слова «корупційний злочин», «злочину» замінено відповідно словами «корупційне кримінальне правопорушення», «кримінального правопорушення»;

17.03.2021 – набуття чинності Закону України від 16 лютого 2021 № 1231-IX (вже після спливу шести років із часу появи категорії «корупційний злочин»), дещо змінено частину 1 статті 75 КК, а саме: «частину першу статті 75 після слів «за корупційне кримінальне правопорушення» доповнено словами «порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції».

Очевидно, що доповнення цієї статті стосувались посилення відповідальності за керування транспортними засобами в стані будь-якого сп'яніння, тобто запровадження ще одного винятку щодо застосування деяких

норм КК. Разом з тим, законодавець у Законі № 1231-IX знову «змовчав» як щодо частини 2 статті 75 КК, так і частини 3 статті 75 КК.

Підсумуємо наведені кроки: законодавець мав і має можливість внести зміни до частини 2 статті 75 КК, встановивши законодавчий «фільтр» щодо її застосування до корупційних кримінальних правопорушень, однак досі за шість років цього не було зроблено.

Давайте згадаємо, що принцип верховенства права у рішеннях ЄСПЛ щодо України стосується вимог «якості» закону та зокрема юридичної визначеності, як невід'ємної складової частини верховенства права.

Так, у рішенні від 10 грудня 2009 року у справі «Михайлюк та Петров проти України» (Mikhaylyuk and Petrov v. Ukraine, заява № 11932/02) зазначено: «Суд нагадує, що вираз «згідно із законом» насамперед вимагає, щоб оскаржуване втручання мало певну підставу в національному законодавстві; він також стосується якості відповідного законодавства і вимагає, щоб воно було доступне відповідній особі, яка, крім того, повинна передбачати його наслідки для себе».

Відповідно, напрошується цілком логічний висновок щодо юридичної визначеності та волі законодавця щодо частини 2 статті 75 КК, а саме:

«немає заборони суду приймати рішення про звільнення від відбування покарання з випробуванням у випадку затвердження угоди про примирення або про визнання вини навіть у випадку засудження особи за вчинення корупційного кримінального правопорушення».

Додам, що цей висновок цілком відповідає меті законодавця із запровадження інституту угод в КПК, а саме у заохоченні до вирішення кримінальної справи при мінімальних витратах державних ресурсів, а також зменшенні достатньо великого навантаження на прокуратури і суди. При цьому немає жодних привілеїв для обвинувачених, які досягли угоди із стороною обвинувачення, оскільки такі укладаються без жодного примусу, лише за їх бажанням, та спрямовані на вирішення завдань кримінального провадження, визначених

статтю 2 КПК, зокрема забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду.

Саме тому вважаю, що у статті 75 КК обмеження щодо звільнення від відбування покарання з випробуванням при засудженні особи за корупційне кримінальне правопорушення поширюються виключно на випадки, передбачені частиною 1 цієї статті, тобто в разі загального засудження за вироком.

Наостанок хочеться зазначити, що застосування даної заохочувальної кримінально-правової норми має значний позитивний суспільно-правовий характер, а також має ефективний вплив на справедливе судочинство по корупційних кримінальних правопорушеннях (<https://sud.ua/ru/news/blog/197286-stattya-75-kk-ukrayini-zvlnennya-vid-pokarannya-z-viprobuvannyam-dlya-koruptsioneriv-namir-chi-zabudkuvatist-zakonodavtsya>). – 2021. – 29.03).

***

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Расім Бабанли, керівник департаменту аналітичної та правової роботи Верховного Суду, доктор юридичних наук

Потенційна «міграція» земельних спорів із цивільного та адміністративного у господарське судочинство: застереження щодо підходу

Передбачені законопроектом зміни до чинного законодавства в умовах негарантованого позитивного ефекту несуть у собі загрози спричинення гарантованого негативного ефекту на здійснення правосуддя у земельних спорах.

У Верховній Раді України зареєстровано законопроект «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України щодо підсудності спорів, що виникають у сфері земельних відносин та спорів щодо нерухомого майна» (реєстр. № 3296).

Законопроект, згідно з пояснювальною запискою до нього, спрямовано на вирішення правової проблеми, яка полягає в

неоднозначному розмежуванні підсудності земельних спорів та спорів щодо нерухомого й рухомого майна.

Для досягнення вказаної мети у проекті закону пропонується внести зміни до частини першої статті 20 Господарського процесуального кодексу України, та визначити, що у порядку господарського судочинства підлягають розгляду справи у спорах, що виникають у сфері земельних відносин (у тому числі спорів щодо прав на земельну ділянку з суб'єктом владних повноважень, крім:

а) спорів щодо земельних ділянок для ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів, стороною яких є фізична особа, яка не є підприємцем;

б) спорів щодо земельних ділянок, які виникли з сімейних та спадкових правовідносин;

в) спорів щодо вилучення земельних ділянок для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності.

Отже, за умови прийняття законопроекту існуватиме загальне правило щодо місця розгляду земельного спору, згідно з яким незалежно від суб'єктного складу сторін спору земельний спір розглядатиметься у господарському суді, за певними винятками.

На думку авторів законопроекту, його прийняття сприятиме вирівнюванню навантаження між судами різних юрисдикцій та зменшенню навантаження на адміністративні суди й суди загальної юрисдикції, що має прискорити розгляд спорів, у тому числі тих, які виникають у сфері земельних відносин, та забезпечуватиме право особи на судовий захист свого порушеного права в розумні строки.

Ці зміни викликають певні застереження.

У пояснювальній записці до законопроекту необхідність його прийняття обґрунтовується відсутністю протягом значного періоду однозначності щодо юрисдикції спорів, які виникають у сфері земельних відносин. При цьому автори законопроекту в пояснювальній записці посилаються на відповідні постанови пленумів вищих спеціалізованих судів щодо

практики розгляду земельних спорів, прийняті у 2011 та 2013 роках.

Посилання на зазначені постанови пленумів вищих спеціалізованих судів не можна вважати релевантними, адже на сьогодні юрисдикційні питання вирішуються в процесуальному порядку Верховним Судом відповідно до процесуального законодавства, яке набрало чинності в грудні 2017 року. Норми процесуального законодавства, які передбачали передання правових проблем, пов'язаних із вирішення питання належної судової юрисдикції, на розгляд Великої Палати Верховного Суду, позитивно вплинули на цей проблемний аспект судової практики. За час свого функціонування Велика Палата Верховного Суду сформувала зрозумілі критерії розмежування судових справ, визначивши тим самим, які справи та за яких умов мають розглядатись як приватно-правові або публічно-правові спори. Це стосується і юрисдикції земельних спорів. Зокрема, вирішено відповідні питання в контексті спорів, пов'язаних із реєстрацією права власності на земельні ділянки, оренди земельних ділянок, приватизації земельних ділянок, грошової оцінки землі, меж земельних ділянок тощо.

Саме тому на сьогодні немає підстав стверджувати про існування проблеми розмежування судових юрисдикцій, яка б зумовлювала настільки радикальні законодавчі зміни.

У пояснювальній записці до законопроекту до підстав доцільності його прийняття віднесено те, що господарські суди порівняно із судами інших юрисдикцій розглядають справи значно швидше, а показники навантаження на господарські суди дають змогу передати їм на розгляд справи, запропоновані законопроектом. Твердження про те, що господарські суди розглядають справи швидше, є істинним. Проте це відображає одну зі значних позитивних детермінант, які характеризують сьогоднішні судові провадження у сфері господарського судочинства. Водночас реалізація законопроекту призведе до того, що згадана позитивна детермінанта буде знівельована і господарські суди стануть переважаними земельними

спорами, унаслідок чого об'єктивно втратять спроможність оперативно вирішувати «власні» спори, які виникають у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності. Можливість швидкого розгляду справ, що притаманно господарським судам, має бути збережено, оскільки швидкий розгляд справ є потребою бізнесу.

Також необхідність прийняття законопроекту обґрунтовується надмірним навантаженням на загальні місцеві суди. Дійсно, така проблема існує. Зокрема, згідно зі статистичними даними, загальна кількість за 2020 рік справ і матеріалів у спорах, які виникають із земельних відносин, що надійшли до місцевих господарських судів, становила 4391, а до місцевих загальних судів у порядку цивільного судочинства – 14447 (тобто у 3 рази більше ніж до господарських судів). При цьому, згідно з інформацією, наданою Державною судовою адміністрацією України, кількість суддів станом на 1 січня 2021 року в місцевих господарських судах становила 481, а в загальних місцевих судах – 3271 (тобто майже в 7 разів більше ніж суддів у господарських місцевих судах). Варто також усвідомлювати, що кількість таких спорів значно збільшиться після набрання чинності законодавством про скасування земельного мораторію. До того ж необхідно зважати, що кількість місцевих загальних судів є значно більшою, ніж кількість господарських судів; мережа місцевих судів є значно ширшою, а тому і доступ до таких судів є об'єктивно значно простішим, ніж доступ до господарських судів.

Водночас передання до юрисдикції господарських судів справ, які по суті не пов'язані з господарською діяльністю, може уповільнити загалом розгляд справ господарськими судами і призвести до втрати такої важливої риси судочинства, як швидкий розгляд господарських справ судами.

Також необхідно звернути увагу на питання доступу до правосуддя. Як зазначалося вище, система місцевих загальних судів є більш розгалуженою, ніж система господарських судів. Останні функціонують як суди першої інстанції лише в обласних центрах, а апеляційні господарські суди поширюють свою юрисдикцію на декілька областей. Тому

в контексті аналізу законопроекту слід брати до уваги і географічний фактор, оскільки територіальна віддаленість суду від суб'єктів, які захищають у такому суді свої права, якщо вона не зумовлена легітимною метою, має розцінюватись як об'єктивна перепона в доступі до суду, що створюється державою.

Аспект надмірного навантаження судів потребує пошуку адекватних шляхів вирішення цієї проблеми, оскільки вона притаманна не лише загальним та адміністративним судам, а й господарським. Зазначена проблема зумовлена насамперед нестачею суддів у судах та неможливістю здійснити їх добір через припинення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Утім, запропоновані законопроектом новели навряд чи є адекватним способом розв'язання проблеми надмірного навантаження на суддів, у тому числі загальних та адміністративних судів.

Водночас, проблему надмірного навантаження на суддів можна вирішити шляхом завершення судової реформи, зокрема через здійснення добору суддів новоствореною Вищою кваліфікаційною комісією суддів України (ВККС). Так, 3 березня 2021 року Верховна Рада України прийняла в першому читанні проєкт Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України» (реєстр. № 3711-д від 29 січня 2021 року), який спрямовано на відновлення роботи ВККС, вдосконалення процедури її формування та діяльності. Формування нового складу ВККС сприятиме добору суддів, у тому числі до загальних та адміністративних судів. Як наслідок, проблему надмірного навантаження на ці суди може бути вирішено.

З огляду на зазначене, передбачені вказаним законопроектом зміни до чинного законодавства в умовах негарантованого позитивного ефекту несуть у собі загрози спричинення гарантованого негативного ефекту на здійснення правосуддя у земельних спорах ([https://sud.ua/ru/news/blog/197768-potentsiyna-migratsiya-zemelnikh-sporiv-iz-](https://sud.ua/ru/news/blog/197768-potentsiyna-migratsiya-zemelnikh-sporiv-iz-tsvivilnogo-ta-administrativnogo-u-gospodarske-sudochinstvo-zasterezhennya-schodo-pidkhotu)

tsivilnogo-ta-administrativnogo-u-gospodarske-sudochinstvo-zasterezhennya-schodo-pidkhotu). – 2021. – 02.04).

***

Блог на сайті «Судово-юридична газета»

Про автора: Ханова Раїса, кандидат юридичних наук, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, секретар судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів, Барікова Анна, кандидат юридичних наук, науковий консультант відділу забезпечення роботи секретаря та суддів судової палати управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду

Облікова політика: як бути з курсовою різницею

Оподаткування має бути збалансованим для громадян України, які мають невиконані зобов'язання за валютними кредитами.

Сьогодні на офіційній вебсторінці Верховного Суду був опублікований огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду щодо облікової політики, підготовлений за результатами зустрічі з представниками компаній-членів Американської торговельної палати в Україні. Під час заходу було зазначено, що окремі проблеми бізнесу є предметом тематичних оглядів.

Однією з актуальних проблем, визначених експертами та представниками бізнесу, стали спори щодо нарахування податківцями доходу через дисконтування заборгованості за кредитами та кваліфікації дисконту як доходу. Основним питанням став такий аспект, як установлення, що є доходом за Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, яке призводить до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу коштом внесків власників).

17 лютого 2021 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду передав на розгляд Великої Палати Верховного Суду справу № 826/954/17, в якій ключовим питанням, яке потребує вирішення, є правомірність віднесення податковим органом суми прощеної (анульованої) кредитором заборгованості до складу оподаткованого доходу позивача як додаткового блага на підставі абзацу «д» підпункту 164.2.17 пункту 164.2 статті 164 Податкового кодексу України; за наявності яких умов відбувається зміна валюти зобов'язання за кредитом з іноземної валюти у гривню в разі прощення (анулювання) кредитором боргу позичальникові.

В огляді висвітлено усталені правові позиції судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду щодо окремих категорій спорів, пов'язаних із курсовою різницею, про облік і оподаткування курсової різниці за дебіторською заборгованістю, облік курсових різниць при збільшенні балансової вартості фінансових інвестицій, виплату дивідендів акціонерам-нерезидентам в іноземній валюті тощо.

Так, відповідно до постанови Верховного Суду від 16 квітня 2019 року у справі № 804/6909/17 установа платником податків порядку виплати дивідендів акціонерам-нерезидентам в іноземній валюті за курсом Національного банку України на дату прийняття рішення про виплату дивідендів суперечить чинному законодавству України, оскільки порушує принцип нарахування однакового розміру дивідендів за акціями одного типу та класу, а також порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті. Надлишкові витрати, пов'язані з курсовими різницями у зв'язку з рішенням платника податків, не можуть бути покладені (здійснені) на інших акціонерів (їхнім коштом) і не можуть бути віднесені на витрати, що призводять до зменшення оподаткованого фінансового результату діяльності суб'єкта господарювання.

У постанові Верховного Суду від 24 листопада 2020 року у справі № 816/4839/15

йдеться про те, що визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу, а також на дату здійснення господарської операції в її межах або за всією статтею балансу відповідно до облікової політики.

Згідно з постановою Верховного Суду від 09 лютого 2021 року у справі № 806/2209/16 курсова різниця за дебіторською заборгованістю включається до доходів, якщо офіційний курс гривні до відповідної іноземної валюти на дату розрахунку курсової різниці зменшився в порівнянні з курсом на дату попередньої оцінки цієї дебіторської заборгованості.

Верховний Суд у постанові від 11 лютого 2021 року у справі № 810/1548/17 зазначив, що відсутність у національному законодавстві визначення справедливої вартості фінансової інвестиції на дату балансу шляхом збільшення її собівартості на суму курсової різниці унеможливує встановлення факту про зростання балансової вартості фінансової інвестиції платника податків.

Кредитування завжди видається з відповідною метою (іпотека, провадження підприємництва тощо). Тому особа, беручи кредит, використовує грошові кошти з тією купівельною спроможністю, що отримала. Водночас повернення тіла боргу разом із відсотками з кредитування підлягають поверненню з урахуванням інфляційних процесів. Будь-якої вигоди позичальник при цьому не отримує.

Виходячи як з економічної теорії, так і формальної логіки, знецінення коштів, а в наслідку прощення відповідної заборгованості не може виступати видом доходу, оскільки купівельна спроможність валюти знизилася.

Реструктуризація боргу виступає інститутом компромісу між кредитором і позичальником, що практично виключає фактор недобросовісної поведінки. До того ж фізична особа має користуватися додатковими гарантіями в порівнянні з юридичними особами, бо потребує додаткового захисту з боку держави.

19 березня 2021 року Верховною Радою України в першому читанні був прийнятий законопроект від 16 листопада 2020 року

№ 4399 «Про внесення змін до Податкового кодексу України (щодо реструктуризації зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптації процедур неплатоспроможності фізичних осіб)». Основною метою прийняття цього Закону є підтримка громадян України, які мають невиконані зобов'язання за кредитними договорами в іноземній валюті (валютними кредитами). У зв'язку з цим завданням законопроекту є збалансування оподаткування щодо цієї категорії громадян шляхом внесення відповідних змін до Податкового кодексу України.

В обґрунтування необхідності прийняття законопроекту зазначено, що наразі в Податковому кодексі України існують диспропорції в оподаткуванні, пов'язані з реструктуризацією зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптацією процедур неплатоспроможності фізичних осіб. Необхідність прийняття законопроекту також обумовлена тим, що внаслідок різких курсових коливань в Україні постала гостра проблема «валютних позичальників». Досі є чимало позичальників, які брали кредити до 2008 року в іноземній валюті та вимушені до сьогодні їх виплачувати. Деякі з цих позичальників внаслідок нарахованих фінансовими установами відсотків, штрафних санкцій та неустойки, незбалансованої системи оподаткування, попри повернення фактичного тіла кредиту, опинилися під загрозою втрати єдиного житла, для придбання якого вони колись брали валютні кредити. Отже, з метою зниження соціальної напруженості та сприяння реалізації державою своїх соціальних функцій перед громадянами, які постраждали внаслідок отриманих позик під заставу житла у період стрімких валютних коливань, існує нагальна необхідність у збалансуванні оподаткування щодо цієї категорії громадян.

Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття цього Закону вказує на забезпечення оптимізації оподаткування божників, захист прав людини в контексті недопущення порушення права на житло, підвищення довіри громадян до держави та забезпечення практичної можливості реалізації

прав людини на повагу до її житла та його недоторканість.

Цей законопроект є системно пов'язаним з оновленою редакцією законопроекту «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реструктуризації зобов'язань за кредитами в іноземній валюті та адаптації процедур неплатоспроможності фізичних осіб» (реєстр. № 4398 від 18 листопада 2020 року). У цілому розгляд і прийняття рішення щодо обох проєктів мають бути синхронізованими (<https://sud.ua/ru/news/blog/198451-oblikova-politika-yak-but-i-z-kursovoyu-riznitseyu>). – 2021. – 08.04).

***

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Михайло Жернаков, голова правління Фондації DEJURE, д.ю.н.

Концепція юридичної освіти має бути затверджена

31 березня 2021 року Комітет ВРУ з освіти, науки та інновацій має схвалити проєкт Концепції розвитку юридичної освіти, з врахуванням Комітетських слухань, що відбулись наприкінці 2020 року.

Для забезпечення справедливого правосуддя необхідно якісна правнича освіта.

Про необхідність зміни підходів до підготовки правників свідчить багато факторів (деталі – тут). Це не лише некваліфіковані судді, що роками виносять неправомірні рішення, а й тисячі випускників з дипломами правників, які працевлаштовуються не за профілем.

На даний час в Україні сотні інститутів, університетів, академій, коледжів, які готують юристів.

Здобувачів вищої освіти станом на 1 січня 2021 року налічується приблизно 100 тисяч. Це найбільше серед усіх спеціальностей, за якими здійснюється підготовка студентів.

Виникає низка запитань.

Перше – чи потрібна державі така кількість юристів.

Друге – яка якість підготовки цих юристів.

Третє – чи знайдуть вони роботу за спеціальністю після отримання диплома.

Четверте – яка ефективність та обґрунтованість витрачання державних коштів на підготовку аж такої кількості майбутніх «правників», які, як показує дослідження, не мають необхідних знань і компетенцій.

І, ключове – як зробити так, щоби судова система надалі отримала якісний кадровий склад. Адже всі, хто навчається у правничих школах, повинні отримати високий рівень підготовки, для того щоби потім стати частиною якісної й ефективної судової системи.

Рівень знань деяких студентів – занижкий. Результати вступних іспитів у магістратуру, які проводяться з 2016 року, засвідчують, що значна частина випускників бакалаврату з права не може подолати порогові бали, хоч вони встановлюються на невисокому рівні. Наразі проєкт Концепції перебуває на розгляді парламентського комітету з питань освіти, науки та інновацій. А влітку 2019 року створено робочу групу з питань розвитку юридичної освіти в складі комісії з правової реформи при Президентові України.

Концепція передбачає низку позитивних речей:

1. Оптимізацію системи закладів правничої освіти. Йдеться про відмову від підготовки юристів на рівнях фахової передвищої освіти та молодшого бакалавра.

2. Запровадження наскрізної магістратури, без проміжного освітнього рівня бакалавра. Як наслідок цих змін, ми отримаємо універсальну і гармонізовану структуру підготовки правників.

3. Державний кваліфікаційний іспит по завершенню навчання. Зараз він поступово впроваджується. Багато закладів освіти проти, бо це означає – брати відповідальність за якість навчання своїх студентів. Наприклад, якщо випускник не складе іспит, то не отримає диплом, а це вже свідчить про претензії до вишу, який так і не зміг забезпечити якісну підготовку майбутнього юриста.

4. Підвищення якості викладання у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти предметів правового спрямування та прав людини, запровадження справедливого механізму формування та розподілу державного

замовлення на підготовку правників, посилення ролі правничих спільнот та юристів-практиків в освітньому процесі, забезпечення конкурентного розміру заробітних плат науково-педагогічних працівників та їхній професійний розвиток.

Загалом, в Концепції – багато інших корисних речей, які мають сприяти підвищенню якості майбутніх правників – суддів, прокурорів і адвокатів. Тому концепцію необхідно нарешті затвердити та ефективно впроваджувати запропоновані зміни.

Але в Концепції багато противників, адже вона передбачає суттєве підвищення вимог до закладів правничої освіти. Минулого засідання комітету, до прикладу, так і не вдалося схвалити проєкт Концепції, бо деякі лобістські групи, які захищають свої інтереси, зокрема заклади системи МВС та представники спеціальності «Міжнародне право», виступали категорично проти не лише конкретного тексту, а взагалі будь-яких реформ у цьому напрямку.

В результаті, за нашою інформацією, членам комітету дзвонив особисто міністр МВС Аваков і переконував за Концепцію не голосувати.

Цікаво чи завтра народним обранцям не забракне політичної волі виконати власні політичні обіцянки замість волі «тимчасового міністра», який уже 7 років перебуває на посаді (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/zhernakov/6063803967b99/>). – 2021. – 30.03).

***

Блог на сайті «Українська правда»

Про автора: Єгор Фірсов, народний депутат VII-VIII скликань; экс-голова Держекоінспекції України

Екологічна відповідальність: курс на підвищення

Нещодавно я робив огляд Указу Президента «Про виклики та загрози національній безпеці України в екологічній сфері», там дуже багато надважливих ініціатив, які можуть радикально змінити екологічну політику країни. Але сьогодні я би хотів зупинитись на невеличкій, але вкрай важливій ініціативі,

а саме – посилення відповідальності за кримінальні правопорушення проти довкілля. Чому важливі? Тому що без відповідальності, в нас усе перетворюється у профанацію. Я пересвідчився у цьому працюючи головою Державної екологічної інспекції України. Щоби не бути голослівним, розглянемо конкретні приклади.

1. «Недопуск» державного органу до перевірки. Це вкрай розповсюджена практика, коли підприємства-забруднювачі ігнорують інспекторів і, посилаючись на будь-які підстави, не допускають до перевірок. В жодній європейській країні немає штрафу за недопуск у 750 грн (30\$) . На моїй практиці були випадки, коли інспекторів не допускали навіть коли перевірка ініційована Прем'єр-міністром. Забруднювачі посилаються на що завгодно – відсутність директора та юриста, зміна адреси, епідемія, яка спалахнула саме в день перевірки та багато іншого.

На жаль, зараз можна констатувати, що сьогодні немає правових механізмів, які б незалежно від обставин, забезпечували допуск інспекторів на підприємство-забруднювач і проведення перевірки. І це несе великі ризики для суспільства та довкілля. Не отримуючи об'єктивної інформації про вплив забруднювача на людей, ми не можемо оцінити ризики для здоров'я та не можемо прогнозувати наслідки. Так наприклад, за даними ВООЗ, в Україні від забруднення повітря вмирає 120 людей на 100 тисяч населення, і цей показник один з найвищих у світі.

Зрозуміло, що лише одними перевірками цю ситуацію не виправити, але саме через єдиний інструмент перевірок ми, як держава, можемо отримувати інформацію про викиди/скиди/забруднення підприємств.

Одним з можливих варіантів вирішення проблеми хронічних «недопусків», особливо підприємств з категорії ТОП-забруднювачів, може стати саме криміналізація «недопуску». Звичайно, що превентивними мірами мають бути великі штрафи, і лише в разі декількох повторних «недопусків» варто передбачити кримінальну відповідальність. Я хочу наголосити, що екологічному бізнесу нема чого

приховувати і недопускати інспекторів, а тим, хто намагається сховатись – є чого боятись, а значить є значний негативний вплив на довкілля та людей. Саме тому, посилення кримінальної відповідальності є вимушеною, але важливою ініціативою.

2. Другим важливим аспектом екологічної відповідальності є шкода, яка завдана довкіллю та людині. Наразі, межі кримінальної відповідальності за злочини проти довкілля дуже розмиті, а в деяких випадках притягнення до відповідальності просто неможливе. Довести кримінальне провадження кваліфіковане як екоцид, дуже складно, адже масштаби мають бути дійсно вражаючими. Тоді як хвороби та втрату здоров'я сотнями тисяч людей адекватно кваліфікувати неможливо. Причинно-наслідкові зв'язки між діяльністю забруднювачів та впливом на здоров'я людей потрібно доводити і наразі це є однією з ключових речей, без якої неможливо встановити повний склад злочину.

Тому, коли ми говорим про шкоду довкіллю та людині, ми маємо рухатись у 2 напрямках. Перше – встановити обчислювальні межі шкоди, яка потягне кримінальну відповідальність. Наприклад, підприємство завдало шкоду довкіллю на 500 тис. грн. – директор буде нести кримінальну відповідальність. Яку саме: умовну чи реальну, 6 місяців або 16 років? Ці питання можна обговорювати, але реальність кримінальної відповідальності треба максимально наблизити.

Друге – за прикладом ЄС та США, має бути створена методика обчислення шкоди завданої здоров'ю людини через забруднення. Це дасть змогу рухатись до відшкодування через колективні або індивідуальні позови.

До чого я навів ці приклади? Вони дуже яскраво ілюструють до чого призводить безвідповідальність в екологічній сфері. І саме зараз, я хочу актуалізувати виконання указу Президента в цих питаннях для КМУ та МінДовкілля. Указ – це слухна можливість навести лад у цій сфері, варто її використовувати, а не ігнорувати (<https://blogs.pravda.com.ua/authors/firsov/606c98df8f3bc/>). – 2021. – 06.04).

***

Блог на сайті «Цензор.Нет»

Про автора: Віктор Глеба, експерт у галузі містобудування, дійсний член Української академії архітектури

Бетонна сорочка для архітекторів від залізного міністра-реформатора

Законопроект Мінрегіону щодо удосконалення надання адміністративних та інших послуг у сфері будівництва докорінно змінив ЗУ «Про архітектурну діяльність» та поховав професію архітектора, адже був написаний без участі самих архітекторів.

Дисциплінарна комісія Мінрегіону та контрольно-каральні заходи ЦОВВ проти відповідальних виконавців окремих видів робіт прописані в законопроекті з деталізацією часів НКВС.

І це не Олена Шуляк писала. Дисциплінарні проступки, у вигляді порушень правил професійної етики, навіть для «зеленої леді» стали несподіванкою. Е-кабінет дисциплінарної комісії – звучить демократично та ідіотично:))

А от для «залізного фелікса» підставою скасування сертифікату архітектора стане етика, естетика та неналежне виконання своїх обов'язків виконавцями робіт.

Дисциплінарні стягнення, прописані в ст. 17-5, міністр не читав і в презентації своїй не сказав, що в апараті ЦОВВ зовсім перевелись фахівці.

Та воно й не дивно, оскільки керівником державної АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОЇ інспекції України призначили луганського мента (поруччика Галіцина), тому переписування пенітенціарною службою ЗУ «Про архітектурну діяльність» не дивує.

Круглий стіл з квадратними головами, який пройшов 29 березня в профільному комітеті ВР, показав серйозність міністерських намірів зламати хребта архітектурній Палаті Національної спілки архітекторів України.

Що ж, вони вже давно там безхребетні посіпаки в руках будівельної мафії. Тепер їх «забетонує» дисциплінарна комісія МінРозГромТериторій. Може бетон краще

за гіпс для поламаних кінцівок творчої інтелігенції.

Млявість та розгублена мовчанка колега-архітекторів свідчить про те, що вони вже програли (https://news.obozrevatel.com/economics/fea/moshenniki-uznali-nomera-ukraintsev-v-seti-prodayut-dannyie-lishitsya-svoih-sredstv-mozhet-lyuboj.htm?utm_source=wpush&utm_medium=push&utm_campaign=webpush). – 2021. – 02.04).

***

Блог на сайті «Цензор.Нет»

Про автора: Мустафа Найем, директор Державного концерну «Укроборонпром» з питань активів, копоративних прав та державного оборонного замовлення

Законопроект #3822 – єдиний шлях до інвестицій в оборонну промисловість

Інвестиції – головна причина, чому оборонці потрібен законопроект #3822. Це не політика, а проста арифметика та здоровий глузд.

Щороку в Україні на розробку нових зразків озброєння та військової техніки українські оборонні підприємства витрачають не більше 2-3% чистого прибутку. При цьому приблизно 80% усіх замовлень – це ремонт та модернізація існуючої, здебільшого старої радянської техніки.

Інвестувати у розробку нового озброєння можуть лише фінансово успішні підприємства державного сектору. Наприклад, КБ «Луч», яке сьогодні за власні обігові кошти розробляє розвідувально-ударний безпілотний літальний апарат «Сокіл-300».

Решту відомих вам нових розробок – наприклад, береговий ракетний комплекс «Нептун», проекти «Краб» та «Бастіон» – замовлялись та фінансуються за державні кошти, яких в сучасних умовах не вситає.

Щоб перейти з рейок ремонту старої техніки на виробництво сучасних високотехнологічних зразків потрібні суттєві інвестиції, на які у держави об'єктивно не вистачає ресурсів. Єдиний шлях – залучати ці ресурси на внутрішньому або зовнішньому ринках інвестицій та запозичень.

Але перше, чим цікавиться будь-який інвестор – це підзвітність та прозорість управлінської структури, ринкова обґрунтованість та відсутність політичного впливу.

Саме тому наразі українська оборонка, у якій все ще переважає архаїчна система управління, закрита для залучення інвестицій та приречена виживати зарахунок ремонтів, а не розробки нових зразків озброєння.

Жити за старими правилами та стандартам радянського союзу та жаліться, чому ми не привабливі та не надійні для партнерів – це гра у хованки та самообман.

Законопроект N3822 – це інструмент, який дозволить перейти до зрозумілої інвесторам корпоративної системи управління. Лише після того, як структури нашого ОПК стануть прозорими та передбачуваними для інвесторів, ми зможемо залучати прямі іноземні або внутрішні інвестиції та створювати нові зразки озброєння та військової техніки (https://censor.net/ru/blogs/3257599/zakonoproekt_3822_diniyi_shlyah_do_nvestitsyi_v_oboronnu_promislovst). – 2021. – 05.04).

***

Блог на сайті «Цензор.Нет»

Про автора: Владлен Неклюдов, голова підкомітету з питань діяльності органів прокуратури Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності. Політична партія «Слуга Народу»

Зрадники України мають бути покарані

Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» від 07.10.2014 № 1689-VII, зважаючи на міжнародну судову практику європейських країн, до вітчизняного кримінального процесуального законодавства було запроваджено інститут спеціального досудового розслідування та спеціального судового провадження. Такі інститути введено з метою забезпечення принципу невідворотності

покарання у випадках, коли підозрюваний/обвинувачений, знаходячись поза межами України, переховується від органів слідства та суду, ухиляючись від кримінальної відповідальності, та задля підвищення ефективності розслідування окремих злочинів проти основ національної безпеки України та громадської безпеки, а також забезпечення конфіскації майна за їх вчинення.

Однак, практика застосування «спеціального досудового розслідування» та «спеціального судового провадження» засвідчила наявність норм кримінального процесуального законодавства, які певною мірою перешкоджають у забезпеченні невідворотності покарання осіб, які вчинили кримінальне правопорушення та переховуються поза межами України чи на тимчасово окупованій території України.

Так, КПК України передбачає обов'язкове оголошення особи у міжнародний розшук для початку здійснення спеціального досудового розслідування чи судового провадження, застосування запобіжного заходу у питаннях екстрадиції.

З незалежних від органів досудового розслідування України обставин Інтерпол відмовляє у задоволенні запитів про оголошення у міжнародний розшук осіб, мотивуючи здебільшого такі свої рішення наявністю ознак політичного переслідування.

Суди, у свою чергу, пов'язують оголошення у міжнародний розшук не з моментом винесення постанови про розшук, а з моментом виставлення Інтерполом «червоної карти» та, як наслідок, відмовляють у задоволенні клопотань про здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження, посилаючись на недоведеність обставин оголошення підозрюваного, обвинуваченого у міжнародний розшук.

Зазначені проблемні питання вирішуються зареєстрованим мною Проектом Закону «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо вдосконалення окремих положень у зв'язку із здійсненням спеціального досудового розслідування» (реєстр. № 2164).

Наразі, законопроект прийнято парламентом у першому читанні та підготовлено Підкомітетом

з питань діяльності органів прокуратури до розгляду у другому читанні. Підкомітетом опрацьовано 275 поправок суб'єктів законодавчої ініціативи та запропоновано пропозиції Підкомітету. Сьогодні Комітетом

Сьогодні узгоджена редакція проекту Закону підтримана абсолютною більшістю голосів членів Комітету на його засіданні та передбачає, що:

– у випадку неможливості вручення повістки особі, яка перебуває на тимчасово окупованій території України чи території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором, така повістка публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора. Особа вважається належним чином повідомленою про виклик з моменту опублікування повістки у засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора;

– підставою для здійснення спеціального досудового розслідування чи спеціального судового провадження є ухилення від явки на виклик слідчого, прокурора чи судовий виклик слідчого судді, суду (неприбуття на виклик без поважної причини більш як два рази) підозрюваним, обвинуваченим, який оголошений у міжнародний розшук та/або який виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором;

– клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою стосовно вищезазначеної особи може розглядатись за її відсутності, при обранні запобіжного заходу для такої особи розмір застави не визначається, строк дії ухвали та строк тримання під вартою в ухвалі слідчого судді не зазначаються;

– слідчий, прокурор має право оголосити розшук підозрюваного, якщо під час досудового розслідування його місцезнаходження невідоме або він виїхав та/або перебуває на тимчасово окупованій території України чи за межами України та не з'являється без поважних причин на виклик слідчого, прокурора за умови його належного повідомлення;

– спеціальне досудове розслідування та спеціальне судове провадження здійснюється на підставі ухвали слідчого судді стосовно низки злочинів, передбачених частиною 2 статті 2971 КПК України. Зокрема, з поміж інших кримінальних правопорушень, частину статті доповнено ст. 408 «Дезертирство»;

– відомості щодо підозрюваного, стосовно якого слідчим суддею постановлено ухвалу про здійснення спеціального досудового розслідування, невідкладно, але не пізніше 24 годин після постановлення ухвали, вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань та публікується в засобах масової інформації загальнодержавної сфери розповсюдження та на офіційному веб-сайті Офісу Генерального прокурора;

– судовий розгляд може здійснюватися за відсутності обвинуваченого (крім неповнолітнього), якщо він переховується від органів слідства та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності, у тому числі на тимчасово окупованій території України, території держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором та/або оголошений у міжнародний розшук.

Прийняття цього проекту Закону є надзвичайно важливим та необхідним.

Слід наголосити, що починаючи з 2014 року правоохоронними органами здійснюється досудове розслідування майже у 11 000 кримінальних провадженнях стосовно близько 15000 осіб, за ознаками злочину, передбаченого ст. 408 КК України. Напрацьований законопроект забезпечить невідворотність відповідальності та покарання не лише злочинцям, які вчиняли кримінальні правопорушення на Майдані, а й, що важливо, вчиняли воєнні злочини і втекли від українського правосуддя.

Вважаю, що Держава заслуговує та має покарати тих осіб, кому створила належні умови для життя та розвитку, дала освіту, виховання і можливість стати особистістю, а вони, у свою чергу, її зрадили, вчинили злочини проти рідної країни та українських громадян і перейшли на сторону ворога.

Зрадники України мають бути покарані! ([censor.net/ru/blogs/3258206/zradniki_ukrani_mayut_buti_pokaran](https://www.censor.net/ru/blogs/3258206/zradniki_ukrani_mayut_buti_pokaran)). – 2021. – 07.04).

***

Блог на сайті «Zaxid.Net»

Про автора: Наталія Піпа, народна депутатка України, фракція «Голос»

Скасування ДПА приховує наслідки проваленої дистанційної освіти і знижує мотивацію учнів

Цього року, як і минулого Міністерство освіти і науки своїм наказом скасувало проведення ДПА (державної підсумкової атестації) для учнів 4-х і 9-х класів. Наразі зрозуміло, що буде скасовано й обов'язкове ДПА у формі ЗНО для 11-х класів. Освітній комітет у Верховній раді вже рекомендував на ухвалення відповідний законопроект. Я єдина серед членів комітету, хто не підтримав таке рішення.

На мою думку, в умовах, коли діти рік перебували у стані неякісного дистанційного навчання, ДПА не лише не можна скасовувати, його проведення є гострою необхідністю.

ДПА дало б нам зріз якості знань учнів після дистанційного навчання

ДПА – це той інструмент, який хоч частково допоміг би оцінити і зрозуміти, як відбувався освітній процес упродовж року.

Ми вже зараз маємо результати досліджень, зокрема, онлайн-опитування, проведеного Українським інститутом майбутнього, з якого видно, що 72% опитаних громадян вважають, що наявна дистанційна освіта знизила якість шкільної освіти. Хоч Міністр це й заперечує, але це факт, підтверджений соціологією.

Крім того, я багато спілкуюся з директорами, вчителями та батьками і вони підтверджують, що дистанційне навчання вже дало свої «плоди» – рівень знань дітей знизився. Нам потрібно розуміти, наскільки. Потрібно розуміти реальну ситуацію в школах. І тут ДПА не відкрило б нам великої таємниці, але дало би певний зріз якості освітнього процесу.

ДПА мотивує дітей краще вчитися

Скасовувати ДПА – не правильний крок стосовно тих дітей, які готувалися. Я отримую багато дзвінків і листів від батьків учнів, які обурені таким рішенням МОН. Їхні діти добре

вчилися, готувалися. Тепер вони втрачають мотивацію до кращого навчання.

Не мають такої мотивації й ті, хто не дуже добре вчився. Адже ніхто ж цього не перевірятиме. Підлітки й так неохоче ходять до школи. Тепер вони взагалі не бачитимуть такої необхідності. Окрім того, ДПА формує у дітей важливу навичку складати тестові завдання, яка згодом їм знадобиться при складанні ЗНО.

Опускати планку в навчанні означає отримати неосвічену націю

Нам потрібно не ДПА скасовувати, а якісно перебудувати дистанційне навчання в країні. Коли ми опускаємо планку і рівень навчання, замість того, щоб налагоджувати дистанційну освіту, ми скочуємо країну у глибоку освітню кризу. Я особисто зверталася до Міністра освіти і говорила, як це можна покращити. Як мінімум – підключатися в зумі на різні уроки, щоб розуміти, як ці уроки проходять. І це є спільною відповідальністю: починаючи від освітніх управлінців у територіальних громадах і закінчуючи Міністерством освіти.

Адже дійсно, багато залежить від того, як працюють шкільні управлінці, наскільки у них є бажання налагодити якісно процес. Багато залежить від вчителів, як вони проводять уроки. Багато від учнів, їхнього бажання і мотивації вчитися. Але багато залежить і від Держави.

Усі розуміють ризики коронавірусу, на яких наголошує Міносвіти. Але минулого року проведення ЗНО не загостило епідеміологічну ситуацію! Та й давайте будемо чесними, мало підлітків дотримуються карантину чи сидять на самоізоляції. Вони все ж ходили до школи, зустрічаються та комунікують між собою, ходять до магазинів. Замість того, щоб лякати можливістю заразитися під час ДПА, варто зосередитися на їхній безпеці протягом тих кількох годин проведення атестації. При добрій організації безпечного процесу і дотриманні санітарних вимог – ризики збільшення захворюваності після проведення ДПА є мінімальними. Тому це історія швидше не про коронавірус, а про нівелювання добрих освітніх інструментів.

Якщо дивитися поверхнево, влада просто приймає рішення «полегшити життя дітям».

Але якщо подумати про перспективу? Дуже не хочеться одного дня усвідомити, що ми власними руками глибоко закопали бажання наших дітей краще вчитися і розвиватися.

Хороші знання ще нікому не зашкодили, а от відсутність цих знань – навпаки. Тому я переконана, нам потрібно не приховувати

провали із дистанційним навчанням, а мотивувати учнів до кращого навчання і системно проводити зрізи цих знань. Щоб потім вчасно приймати необхідні комплексні рішення(https://zaxid.net/skasuvannya_dpa_prihovuye_naslidki_provalenoyi_distantsiynoyi_osviti_i_znizhuye_motivatsiyu_uchniv_n1516750). – 2021. – 02.04).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 6 (211) 2021

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:

А. Березельська, Я. Маленко

Комп'ютерне верстання:

Н. Крапіва

Підп. до друку 14.04.2021.

Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 3,55.

Наклад 2000 пр.

Свідоцтво про державну реєстрацію

КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач

Національна бібліотека України

імені В. І. Вернадського

03039, м. Київ, Голосіївський просп., 3

siaz2014@ukr.net